

# Ljudska

# PRAVICA

LETO XXIV. Štev. 20  
 IZDAJA IN TISKA  
 CASOPISNO ZALOŽNIŠKO  
 PODJETJE  
 "LJUDSKA PRAVICA"  
 DIREKTOR PODJETJA  
 LEV MODIC  
 GLAVNI IN ODGOVORNI  
 UREDNIK  
 IVAN SINKOVEC  
 List izhaja vsak dan razen  
 petka - Cena 10 dinarjev

"LJUDSKA PRAVICA"  
 USTANOVLJENA 6. OKTOBRA  
 1934 - MED NARODNOOSVO-  
 BODILNO BORBO JE IZHA-  
 JALA KOT 16-DNEVNIK IN  
 TEDNIK - OD OSVOBODITVE  
 DO 1. JULJA 1951 KOT DNEV-  
 NIK, NATO PA KOT TEDNIK  
 - OD 1. JUNJA 1953 IZHAJA  
 V REDAKCIJSKI POVEZANO-  
 STI 2 -BORBO-

Z LETNE SKUPSCINE GLAVNE ZADRUŽNE ZVEZE JUGOSLAVIJE

## V boju za socialistično kmetijstvo

### lahko dosežemo odločilne uspehe, ker imamo materialne možnosti

Na skupščini je govoril tudi podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj

Beograd, 24. jan. — V Beogradu se je včeraj začela peta redna letna skupščina Glavne zadrudne zveze Jugoslavije, ki ji je prisostvovalo več ko 450 udeležencev, delegatov in gostov. Skupščine so se med drugimi udeležili podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj in člani Izvršnega sveta Mijalko Todorović, Slavko Komar, Marijan Brečelj, nadalje predsednik Komisije za vas Zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije Raja Nedeljković, predsednik Zveze kmetijsko-gozdarskih zbornic Jugoslavije Ivan Buković in drugi politični in gospodarski voditelji.

Letno skupščino je začel predsednik Glavne zadrudne zveze Paško Romac. Glede na to, da je bilo poročilo zadrudnikov in zadrudnih organizacij že prej natisnjeno in razdeljeno udeležencem, so takoj prešli na branje koreferatov, pripravljenih za to skupščino. V koreferatih, ki so jih podali generalni sekretar Glavne zadrudne zveze Jugoslavije Ante Raos, generalni sekretar Zveze kmetijsko-gozdarskih zbornic Vojin Popović in član predsedstva Glavne zadrudne zveze Mladen Petrović, so obrazložili nekateri najbolj pereči problemi kmetijskih zadrug in socialistične preobrazbe vasi, kot so organizacijska vprašanja, kreditiranje kmetijstva in zadrudnih organizacij ter mehanizacija.

Na dopoldanskem zasedanju je govoril tudi podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj. Popoldne je bila razprava, v katero je poseglo več delegatov.

Skupščina je danes nadaljevala delo in izvolila nov upravni odbor, v katerem je 69 članov, predsednik pa je Paško Romac. Sprejela je tudi sklep o izločitvi kmetijskega zadrudništva od nekmetijskega. S tem je bila peta skupščina Glavne zadrudne zveze Jugoslavije zaključena.

Na ustavni seji novega upravnega odbora Glavne zadrudne zveze Jugoslavije so bili za podpredsednike izvoljeni predsednik Glavne zveze kmetijskih zadrug Srbije Djoko Pajković, predsednik Zveze kmetijsko-gozdarskih zbornic Ivan Buković in član upravnega odbora Zadrudne zveze Slovenije Janez Hribar, za generalnega sekretarja Glavne zadrudne zveze pa je bil izvoljen Ante Raos.

skrbeti za povečano proizvodnjo, ker individualni kmet za to ni sposoben.

Socialistični odnosi na vasi bodo ustvarjeni tedaj, ko bodo zadrudne voditelji proizvodnje, velike ekonomske socialistične organizacije, od katerih bo odvisna vsa vas. Individualni kmet bo tedaj dosegel raven kulturnega delavca. Kupoval bo lahko blago, ki bo ustrezalo njegovemu boljšemu standardu ali razno opremo — sejalni stroj, kosilni stroj itd. Kar ustvarja iz njega samostojnega gospodarja, mora biti osredotočeno na zadrugo.

V razpravi so delegati govorili o raznih oblikah kooperacije svojih zadrug s kmeti. Razen tega, da je postala kooperacija stalen in trden sistem sodelovanja kmetijskih zadrug in individualnih proizvajalcev v žitornih krajih, se čedalje bolj razširja tudi v nežitornih krajih. Več delegatov je poudarilo potrebo po ureditvi trga s kmetijskimi pridelki, od česar je v marsičem odvisno nadaljnje uspešno poslovanje zadrug.

Skupščina je po pozitivnih rezultatih, ne mislim, da ni tudi negativnih pojavov. Ker boste na tej skupščini analizirali oblike in delovne metode zadrug, posebno na področju socialistične kooperacije in uvajanja družbene nadzorstva nad izkoriščanjem zemlje, mislim zato, da je treba upoštevati tako pozitivne kakor tudi negativne strani.

Nimam namena spuščati se sedaj v analizo vseh teh oblik, metod in rezultatov. Zelen bi pouča-



V četrtek, 23. januarja je sprejel predsednik Tito na poslovilni obisk norveškega ambasadorja Francisca Irgensa, ki ga je ob tej priložnosti odlikoval z ordenom Jugoslovanske zastave prve stopnje.

štva zadnjih let. Seveda smo še daleč od tega, da bi mogli trditi, da so uspehi izpremenili tudi sam drobnolastniški značaj našega kmetijstva.

Nato je tov. Kardelj poudaril, da socialistična kmetijska posestva začinjajo vplivati tudi že s svojo gospodarsko močjo. Hkrati so bile ustvarjene možnosti za prehod k ustvarjanju velikega socialističnega kmetijstva. Nato je povzel:

Ceprav sem govoril o pozitivnih rezultatih, ne mislim, da ni tudi negativnih pojavov. Ker boste na tej skupščini analizirali oblike in delovne metode zadrug, posebno na področju socialistične kooperacije in uvajanja družbene nadzorstva nad izkoriščanjem zemlje, mislim zato, da je treba upoštevati tako pozitivne kakor tudi negativne strani.

Nimam namena spuščati se sedaj v analizo vseh teh oblik, metod in rezultatov. Zelen bi pouča-

Skupščina je pooblastila sedanjega odbora za nekmetijsko zadrudništvo Glavne zadrudne zveze, da pripravi in skliče ustanovno skupščino zveze nekmetijskih zadrug Jugoslavije. Sklep o izločitvi kmetijskega zadrudništva od nekmetijskega so sprejeli zato, ker imajo zadrudne zveze preveč dela s pospeševanjem kmetijske proizvodnje in se preveč ukvarjajo z organizacijskimi nalogami. Zato se ne morejo poglobiti v problematiko in pomagati raznovrstnim tipom nekmetijskih zadrug.

Ob koncu dopoldanske razprave je predsednik Paško Romac govoril o nalogah zadrudnih organizacij. Dejal je, da je najvažnejše, določiti fiziognomijo kmetijske zadrug. Do včeraj so kmetijske zadrug prodajale kmetom potrošno blago na drobno in jim je za to zadostoval tudi nestrokovni kader. Toda v letih 1956 in 1957 je

nizatorji proizvodnje. Vendar se dobršen del kmetijskih zadrug še ni usposobil, da bi ustvarjal iz tega lastna sredstva, ki jih mora vračati kmetijstvu. Zadruga mora s sredstvi socialistične skupnosti

sredstva in investicije v kmetijstvu, kakor so bila dosedanja. Glede na to so realne materialne

## Besede tovariša Edvarda Kardelja

Na skupščini Glavne zadrudne zveze Jugoslavije je dopoldne govoril podpredsednik zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj o uspehih naše politike na vasi in o vlogi kmetijskih zadrug pri pospeševanju kmetijske proizvodnje in spreminjanju družbenih odnosov na vasi.

Podpredsednik Kardelj je med drugim dejal:

Znano je, da posvečajo vsi naši vodilni politični in državni organi sedaj veliko pozornost vašemu delu oziroma razvoju in kreditivni kmetijskega zadrudništva. Na tem področju se bje danes ena

moderna kmetijskega gospodarjenja — ob povezovanju koristi družbene skupnosti s koristmi individualnega kmetovalca.

Mislim, da je to največji uspeh v razvoju kmetijskega zadrudništva.

IZJAVE PREDSTAVNIKA DRŽAVNEGA SEKRETARIATA ZA ZUNANJE ZADEVE

## V nasprotju z mednarodnim pravom

### Naša vlada zahteva vrnitev tovora in povrnitev škode — Ustvarjalna vloga izvenblokovskih držav za zblizanje stališč — Izredno zasedanje Generalne skupščine OZN o razorožitvi bi bilo koristno

Beograd, 24. jan. (Tanjug). — Predstavnik državnega sekretariata za zunanje zadeve je prebral na današnjem rednem sestanku z novinarji izjavo, v zvezi s protipravno akcijo francoskih oblasti proti jugoslovanski ladji "Slovenija". "Pooblaščen sem," je rekel Jakša Petrić, "izjaviti sledeče:

Ladjo "Slovenija" sta francoski vojni ladji ustavili 60 milj od alžirske obale, kar je potrdil predstavnik poveljstva francoske vojne ladje, in jo nasilno odpeljala v Oran, kjer so zaplenili del njenega tovora — 150 ton orožja in streliva za neko maroško tvrdo, ne da bi izdali o tem potrdilo. Jugoslovanska ladja so torej ustavili na odprtem morju, celo zunaj patrolnega, 50 km širokega pasu od obale, ki so ga francoske oblasti enostransko določile in ki mednarodno ni priznana. Akcija francoskih oblasti proti ladji "Slovenija" je torej samovoljna in mednarodnemu pravu nasprotujoč ukrep, naperjen proti svobodi morja in svobodi trgovine, ukrep, ki nasprotuje splošno priznani pravici suverenosti državne zastave na ladji na odprtem morju.

Jugoslovansko podjetje za pomorski promet je opravljalo normalno in zakonito storitev prevoza blaga med dvema tujima tvrdkama dveh neodvisnih dežel ter se držalo vseh pravil in predpisov mednarodne trgovine, kar je dokazano s predpisanimi ladijskimi dokumenti.

Zato nikakor ni moč prikriti odgovornosti in težine protipravne ukrepa francoskih oblasti, ki razen tega nasprotujejo prijateljskim francosko-jugoslovanskim stikom.

Jugoslovanska vlada zahteva od francoske vlade, da v celoti vrne zaplenjeni tovor in poravnava vsi iz tega primera izviraajočo škodo. To je edini način, da se preprečijo nezamelne posledice, ki bi jih utegnili imeti ta primer za prakso v mednarodnih stikih nasploh, posebej pa v mednarodni trgovini, kakor tudi neugodne posledice za stike med Jugoslavijo in Francijo.

Spričo vsega tega jugoslovan-

ška vlada pričakuje, da bo francoska vlada potem, ko bo meritorno proučila ta dejstva, zadostila upravičenim zahtevam jugoslovanske vlade.

Potem so jugoslovanskega predstavnika vprašali, kaj lahko pove o raznih časopisnih in agencijskih vesteh, po katerih namestnik Jugoslavija skupaj z nekaterimi azijskimi in afriškimi deželami sproži pobudo za sestanek najvišjih predstavnikov dežel, ki niso vezane na obstoječe bloke. Predstavnik državnega sekretariata je odgovoril: "Gre za samovoljna ugibanja. Jugoslavija ni sprožila takšne pobude. Menimo pa, da bi lahko dežele zunaj blokov odigrale pomembno in ustvarjalno vlogo v prizadevanju, da bi se gledišča velesil zblížala, da bi čimprej prišlo do konferenc, na kateri bi sodelovale velike in male dežele."

Neki novinar se je potem zanimal za jugoslovanski komentar spričo časopisnih vesti o možni zgraditvi atomskih in raketnih oporišč v Grčiji in Turčiji in o zgraditvi podobnih oporišč v Bolgariji in Albaniji. Bolgarska vlada je nedavno objavila deklaracijo, v kateri pravi, da bi namestitev atomskega orožja hudo ogrožala mir in varnost, ter izrazila pripravljenost za sklenitev kolektivnih in dvostranskih sporazumov o nenapadanju in sodelovanju balkanskih dežel. V odgovoru na to vprašanje je Jakša Petrić izjavil:

"Na možnost razširitve števila dežel z raketnimi oporišči gledamo negativno, kakor gledamo v splošnem tudi na obstoj takšnih oporišč. Mi smo že večkrat pjasnili naše gledišče, da glavni problem ni v tem, ali bodo imele atomsko in vodikovo orožje in rakete samo dve ali tri velike velesile, marveč da se tudi same sporazumno odpovedo proizvodnji in uporabi takšnega orožja. To, da se ne razširi število dežel, ki bi imele takšno orožje, lahko znatno pripomore tudi do takšnega sporazuma, regionalni dogovori pa so lahko primeren način za obravnavanje takšnih in podobnih vprašanj."

Potem so Jakšo Petrića vpra-

šali, kaj lahko pove o izjavi generalnega sekretarja Združenih narodov Daga Hammarskjölda, da ostane vprašanje razorožitve v okviru in pod kontrolo Združenih narodov in da ga je moč urediti na štiri načine: prek komisije za razorožitev, s pogajanj, v katerih bi uporabili dobre uslug generalnega sekretarja, prek Varnostnega sveta in prek Generalne skupščine. "Generalni sekretar Združenih narodov," je odgovoril Jakša Petrić, "je pravilno opozoril na pristojnost Združenih narodov in na možna pota za ureditev problemov razorožitve."

"Kaj lahko poveste o sodelovanju Jugoslavije v delu komisije za razorožitev, kakor tudi o predlogu za izredno zasedanje Generalne skupščine, na katerem bi obravnavali vprašanje razorožitve?" se je glasilo naslednje vprašanje.

Predstavnik državnega sekretariata za zunanje zadeve je izrazil obžalovanje, da glede sestave komisije Združenih narodov ni prišlo do sporazuma. "V sedanjih pogojih," je izjavil, "menimo, da sklicanje komisije ne bi bilo koristno. Izredno zasedanje Generalne skupščine, ki ne bi bilo zamišljeno kot alternativa sestanka velikih in malih, za kar zdaj delajo, bi lahko bilo koristno."

V odgovor na vprašanje novinarjev o sklepu Vrhovnega sodišča ZDA, s katerim je sprejelo jugoslovansko pritožbo proti prejšnji razsodbi apelacijskega in okrajnega sodišča v zadevi znanega zločinca Artukovića, je Jakša Petrić poudaril, da je jugoslovanska javnost ugodno ocenila sklep ameriškega Vrhovnega sodišča kot objektivno. "Upamo," je rekel Jakša Petrić, "da bo prišlo po tem do sklepa o izročitvi tega znanega zločinca."

Potem so se novinarji zanimali za to, kako je s prejšnjo zahtevo jugoslovanske vlade pri argentinski vladi, naj izroči zločinca Ante Pavelića. "Zahteva po Pavelićevi izročitvi," je izjavil Jakša Petrić, "agentinska vlada zdaj proučuje. Ne vidimo nič, kar bi lahko preprečilo argentinski vladi, da sprejme pozitiven sklep o zahtevi do izročitvi."

## Pozdrav predsedniku Titu

### s skupščine Glavne zadrudne zveze FLRJ

S skupščine Glavne zadrudne zveze Jugoslavije so poslali predsedniku republike Josipu Brozu Titu naslednjo brzojavko:

"S pete redne skupščine Glavne zadrudne zveze Jugoslavije vam pošiljamo, tovariš Tito, plamenče pozdrave. Na naši skupščini smo razčlenili naše dosedanje delo in ugotovili, da so naše zadrudne organizacije v zadnjih dveh letih dosegle pomemben napredek. Iz običajnih prodajalcev potrošnega blaga za vas so postale zadrug veliki odkupovalci kmetijskih presežkov z vasi in postopno prevzemajo še bolj zamotano vlogo, ki je v tem, da postanejo organizatorji sodobne kmetijske proizvodnje v pogojih privatnega zemljiškega lastništva in drobne posesti. Delegati na naši skupščini se zavedajo težav in zamotanih nalog, ki jih je vsem zadrudnim organizacijam in kadrom zadala naša družba, in Vi sami, tovariš Tito.

Na naši skupščini smo dojelji fiziognomijo zadrug kot organizacije, prek katere je treba izvojevati enega najvažnejših bojev za izgradnjo socializma na vasi. Sprejemamo ta boj in se zavzemamo, da bomo ustvarili takšno zadrugo, ki bo osvobodena vsega tistega, kar jo je doslej oviralo, da bi prerasla v močno socialistično organizacijo. S tem bomo tudi proizvodnjo na vasi razvili tako, da bo ustrezala našim potrebam, hkrati pa bomo spremenili tudi odnose v proizvodnji v smeri socialistične preobrazbe vasi, kar je končni cilj naše družbe."



možnosti, da dosežemo resne prelozne uspehe v borbi za moderno socialistično kmetijstvo, kolikor bodo sledila tudi nadalje subjektivna prizadevanja vseh naših družbenih organov.

Vsi veste, da se moremo v kmetijstvu manj kakor kjerkoli drugod zanašati na stihijo, ker je ta stihija drobnolastniška. Ako bi šil po tej poti, bi samo krepili drobnolastniški egoizem, kar bi moglo povzročiti resnejšo škodo in zavreti napredek našega kmetijstva. Gledano s te strani, smo v zadnjih dveh letih dosegli zares dobre rezultate. Pomen teh rezultatov je predvsem v tem, ker nam potrjuje, da smo na dobri poti. Tako je naša socialistična kmetijska posestva postajajo vse bolj zgradila in po pridelkih i po rentabilnosti poslovanja.

Na drugi strani je kmetijsko zadrudništvo zaznamovalo močan vzpon.

## VREMENSKA NAPOVED

za soboto, 25. januarja

Zjutraj po kotlinah megle oziroma nizka oblakost, nato pretežno jasno vreme z delno oblakostjo. Temperaturna povišja — 14. na Primorskem med — 4 in — 10, v Primorju okoli 5 stopinj C.

Nad našimi kraji se zadržuje slabo notno področje visokega zravnega pritiska. Nad zahodno Evropo so neizrazite frontalne motnje, ki se počasi pomikajo proti vzhodu, vendar ne bodo bistveno vplivale na vreme pri nas.

Snežna razmera: Tamar delno oblačno, — 10 stop. C, 210 cm; "Erika" — 12, 90 cm; Kranjska gora — 10, 70 cm; Dom Planica — 15, 110 cm; Petičevka — 13, 100 cm; Mostrana — 10, 50 cm; Dom pod Golico — 70 cm; Ribniška koč — 50 cm; Vrhnik — 12, 80 cm; Polževo — 18, 60 cm; Zevavec — 17, 130 cm; Komna — 10, 310.

izmed najvažnejših bitk naše socialistične graditve. Ne samo za socialistično izgradnjo sploh, temveč konkretna bitka za moderno veliko socialistično kmetijstvo in za ureditve tistih ciljev, ki smo si jih postavili v naši gospodarski politiki v zadnjem času; zboljšanje življenjskega standarda delovnih ljudi in okrepitve materialne podlage naše družbe.

Zelen bi predvsem poudariti naša subjektivna prizadevanja v borbi za moderno kmetijstvo in za socialistično preobrazbo vasi, tembolj, ker smo doobrazili za prihodnjo 5-letno dobo znatno večja

## Pokazalo se je, da je moč ustvariti veliko socialistično gospodarstvo v sodelovanju z delovnim kmetom

V praksi naših zadrug so nastale mnogostevilne oblike kooperacije. Te oblike so važne pred-

vsem zaradi tega, ker omogočajo ponekod v večjem, ponekod pa v manjšem obsegu uporabo me-



# »NOV KLUB«

Deklaracija zahodnonemške vlade o zunanji politiki, prebrana predvčeršnjim v Zveznem zboru, govori tudi o glediščih čisto vojaške narave. Doslej se je bonnska vlada vztrajno izogibala takšnim glediščem. Zadnja leta je bilo sicer slišati več glasov, da se bonnska vlada ne strinja z omejitvami pariških pogodb, ki omejujejo oboroževanje. Zahodne Nemčije in ji izrecno prepovedujejo proizvodnjo atomskega in vodikovega orožja. Takšne vesti so zmerom vzbujale vznemirjenje in viharne proteste predvsem v Zahodni Nemčiji, tako da je v raznih mest sledil »povprek«, da vojaška vprašanja niso aktualna.

Tokrat pa je von Brentano dobesedno rekel: »Spričo naravnost, če bi Sovjetske zveze se zveza vlada ne more pregrešiti zoper svoje dolžnosti in nasproti ameriški ljudstvu, da ne bi oborožila zvezne vojske tako, kakor to zahtevajo naloge obrambe in skupnosti zavezniških.« Takšna formulacija sicer ni posebno jasna, nobenega dvoma pa ni, da Bonni nič več ne meni, da vprašanje lastne oborožitve »ni pereče«. Gre seveda tudi za atomsko orožje, na katero so zahodnonemški zavezniški predvsem usmerjeni.

Do takšne deklaracije je prišlo samo dva dni po sestanku obrambnih ministrov Francije, Italije in Zahodne Nemčije v Bonnu. Prvikrat so ministri v tej sestavi dosegli sporazum o skupnem razvoju in proizvodnji orožja. Gre za skupno proizvodnjo za enoten tank »evropskega tipa«, za skupne topove, letala in ostalo vojno opremo.

V tej zvezi so skušali v Bonnu vztrajno zanikati vesti, da gre za »nov klub« znotraj Atlantske zveze, in trdili so, da gre samo za način praktičnega obravnavanja sodelovanja v okviru Zveze. Zanikanje pa ima to lastnost, da najmanj prepriča tistega, ki mu je namenjena. Tako je prišlo tudi do molka uradnega Londona in do komentarja »Timesa«, v katerem se pritožuje čez način, kako je bil sporazum sklenjen. Zahodnoevropska zveza (katere članica je tudi Velika Britanija), piše »Times«, ni bila poprej obveščena o sporazumu, čeprav bi morala ta zveza kontrolirati oboroževanje zahodnoevropskih dežel in čeprav je Velika Britanija za trdno obljubila tej zvezi (a ne Atlantski zvezi), da bo pustila svoje divizije na evropski celini.

Zelja Velike Britanije, da bi vodila Atlantsko zvezo skupaj z ZDA in njena želja po ekskluzivnem angloameriškem »atomskem klubu«, je izzvala ostale zaveznike, da so se skupaj uprli in dosegli določene cilje: Francozi, da so postali atomska sila (ob pomoči znanstvenikov Italije in Zahodne Nemčije), Zahodni Nemci, da so se otrsli omejitve pariških pogodb (ki jim prepovedujejo proizvodnjo atomskega orožja), Italijani, ki že izdelujejo male rakete, pa da bi črpali iz teh trenj čimveč korist. Francozi in Nemci že imajo skupno raketno poskusno postajo pod nemškimi tehničnimi vodstvom. Nemci pa kupujejo zadnje čase licence za francoska lovška letala (zato pa so odpadla naročila iz Velike Britanije).

Gre za nadaljnje križanje koristi v bloku. Druga plat pa so posledice, ki bi jih utegnili sprožiti možnost neomejenega oboroževanja Zahodne Nemčije. Proti temu je že zdaj hud odpor v Zahodni Evropi, kar je v korist narodov tega področja ter miru in stabilnosti v Evropi in na svetu sploh.

V. Teslić

## Dolg rok

Missouri, 24. jan. (Reuter). — Posebni svetovalec predsednika Eisenhowerja za razorožitvena vprašanja Harold Stassen je v govoru na univerzi v Missouriju izjavil, da bi bilo moč sklicati konferenco vodilnih državnikov v letu dni. Po njegovem mnenju bi bilo moč takšno konferenco sklicati s pogojem, da Sovjetska zveza »zares želi, da bi prislo do sestanka, in da ji ni do njega zaradi propagandnih razlogov«. SZ, je v zvezi s tem izjavil Stassen, je dokazala, da izpolnjuje dane obljube, pri čemer je kot zgled navedel Avstrijo.

## Korak naprej

Tako vrednoti sovjetski časopis »Novoje vremja« britanski odgovor na Bulganinovo pismo — Stvarne možnosti za zboljšanje sovjetsko-britanskih odnosov

Moskva, 24. jan. (TASS). Časnik »Novoje Vremja« komentira Macmillanov odgovor na Bulganinovo poslanico z dne 10. decembra lani in pravi: »Čeprav vsebuje odgovor britanskega ministrskega predsednika izjave, ki se ne ujemajo z njegovo izraženo željo za zboljšanje odnosov, ga je vendarle moč smatrati za določen korak naprej. Za zblizanje med Veliko Britanijo in Sovjetsko zvezo in za zboljšanje odnosov med njima je dana dandanes

stvarna osnova. Stične točke pravilno dojetih koristi obeh dežel lahko najdemo ne le v zvezi s splošnimi mednarodnimi vprašanji, marveč tudi v zvezi z vprašanji regionalne narave. Sovjetska zveza bi rada dosegla zblizanje z Veliko Britanijo ne zato, da bi jo odtgnila od ZDA in Francije, marveč zato, da bi se zboljšali njeni odnosi s temi deželami ter da bi dosegli miroljubno koeksistenco in blaginjo ter sodelovanje vseh dežel in narodov.« Časnik poudarja na koncu, da bi sodelovanje sovjetskih in britanskih predstavnikov na razgovorih vodilnih državnikov Atlantske in Varšavske zveze, kot je to predlagano v poslanici, ki jo je 8. januarja poslal Macmillanu ministrski predsednik Bulganin, nedvomno ustvarilo najugodnejše pogoje za zboljšanje odnosov med Veliko Britanijo in SZ.

## »Kolo« v Izraelu

Tel Aviv, 24. jan. (Tanjug). — Srbski ansambel ljudskih plesov »Kolo« je včeraj privedel svojo prvo predstavo na turneji po Izraelu. Prireditev je bila v novi veliki koncertni dvorani v Tel Avivu in ji je prisostvovalo nad 2000 gledalcev, med njimi tudi predsednik izraelskega parlamenta, funkcionarji izraelskega zunanjega ministrstva in diplomatski zbor.

## Donavska komisija

Budimpešta, 24. jan. (Tanjug). Danes popoldne je bilo tu zaključeno 16. zasedanje Donavske komisije. Na zaključni plenarni seji je komisija soglasno sprejela osnutka za veteransko in fitosanitarno nadzorstvo nad prevozom po Donavi in osnutek za spremembo pravilnika Donavske komisije, v okviru katerega je predvideno samo eno njeno zasedanje letno, pač pa pogostni sestanki izvedencev in raznih skupin. Sprejela je tudi neki predlog organizacijsko tehničnega značaja in sklenila proučiti tehnična vprašanja o določitvi profila reke. Prihodnje zasedanje bo 15. januarja 1959.

Bukarešta, 24. jan. (Tanjug). — V Bukarešti se je danes začela konferenca, na kateri bodo razpravljali o ribolovu v spodnjem delu Donave. Na konferenci sodelujejo delegati SZ, Romunije, Jugoslavije in Bolgarije. Jugoslovnsko delegacijo vodi predsednik Zveze trgovinskih zbornic Jugoslavije Nikola Džuverović.

## Ugoden potek

Washington, 24. januarja (USIS). — Zunanje ministrstvo je včeraj objavilo, da pogajanja med ZDA in Sovjetsko zvezo o tehnični, znanstveni in kulturni izmenjavi ugodno potekajo. Kakor je povedal predstavnik za tisk zunanjega ministrstva Lincoln White, bodo pogajanja v kratkem zaključena.

Pogajanja so se začela 28. oktobra lani. Sovjetsko delegacijo vodi sovjetski veleposlanik v Washingtonu Zarubin, ameriško pa posebni pomočnik zunanjega ministrstva za vzhodnoevropska vprašanja veleposlanik Larcy.

## DOPIS IZ BONNA

# Politika zamujenih priložnosti

Kritika opozicije zaradi toge Adenauerjeve politike — Velik odmev v javnosti

Bonn, 24. januarja V včerajšnji zunanjepolitični debati zahodnonemškega Zveznega zbora, ki se je nepričakovano zavlekla pozno v noč, je več govornikov opozicije obdolžilo Adenauerjevo vlado, da je bila vsa njena dosedanja politika združevanja »politika zamujenih možno-

sti«. Med drugim je očitala vladi, da je eno takšnih priložnosti zamudila leta 1952, ko je Sovjetska zveza z noto ponudila zahodnim državam združitve Nemčije s svobodnimi volitvami s pridržkom, da bi ostala bodoča država zunaj vojaških blokov.

O tej sovjetski noti je bilo danes znova govora na sestanku z novinarji. Predstavnik vlade je najprej zanikal, da je takratna ponudba za ureditev nemškega vprašanja vsebovala tudi privolitve v svobodne volitve. Navzkrižno vprašanja pa so ga zbegala, da se je ognil nadaljnji razpravi in predlagal, naj bi v prihodnjih dneh pregledali stare dokumente in natanko ugotovili vsebino takratne sovjetske note. Iz tolmačenja, ki ga je dala danes uradno zahodnonemška časopisna agencija, pa za sedaj zgolj sledi, da je zahodnonemška vlada očitala ta-

kratni sovjetski ponudbi »da so meje na Odrri in Nisi nesprenemljive in da se bodoča združena Nemčija ne sme vključiti v noben blok«.

Tukajšnji politični opazovalci skrbno analizirajo včerajšnjo zunanjepolitično debato v Zveznem zboru. V dosedanjih ocenah prevladuje mnenje, da sta včerajšnja enotnost in izredno oster nastop dveh opozicionalnih strank Socialno demokratske in Svobodno demokratske v obsojanju dosedanje toge zahodnonemške zunanje politike močno škodovala ugledu Adenauerjeve vlade.

Spričo velikega zanimanja javnosti za sleherni akcijo, usmerjeno na začetek pogajanj med Vzhodom in Zahodom, je vzbudila včerajšnja ofenziva dveh opozicionalnih strank velik odmev.

M. Bajec



Predsednika Naser in Sukarno v razgovoru med obiskom indonezijskega predsednika v Kairu. Med razgovori so vnovič poudarili težnjo za miroljubno poravnavo odprtih mednarodnih vprašanj in za enakopravno sodelovanje malih in velikih držav pri vprašanjih, od katerih je odvisna ohranitev miru

## DRŽAVNI UDAR V VENEZUELI

# Nova vojaška junta

Vodja upora Larazabal prej venezuelski pomorski ataše v Washingtonu

Caracas, 24. jan. (AFP-Reuter-AP). Po srditih dvodnevnih bojih v glavnem mestu Venezuele Caracasu in nekaterih drugih mestih so včeraj vrgli vlado predsednika Jimenez, ki je z letalom pobegnil v Dominikansko republiko. Po padcu Jimenez je oblast v Venezueli v soglasju z oboževanimi silami prevzel civilno-vojaški odbor — »Domoljubna junta« pod vodstvom admirala Voifganga Larazabala.

večinoma v ZDA, so pripravljene, da se vrnejo v deželo. Larazabal je v razgovoru z dopisnikom AFP izjavil, da bo nova vlada v kratkem sestavljena, da bodo obnovljene vse politične stranke razen komunistične, da bo junta takoj obnovila mednarodne stike, volitve pa razpisala, ko se bo položaj v deželi ustabil.

Upor v Venezueli se je začel pred dvema dnevoma, ko je prišlo v Caracasu do velikih protivladnih demonstracij. V neredih je bilo baje ubitih 400, ranjenih pa 2000 ljudi.

Ameriška vlada spremlja položaj v Venezueli z veliko pozornostjo. Admiral Larazabal, ki je zdaj na čelu vojaške junte, je bil venezuelski pomorski ataše v Washingtonu. Po njegovem prihodu na oblast so začele spet delovati politične stranke, ki so bile pod Jimenezovim režimom prepovedane, njihovi voditelji pa, ki so

## Prek OZN

New York, 23. jan. (AFP). — Vodja ameriške delegacije v OZN Henry Cabot Lodge je sinoči v Združenju novinarjev pri OZN izjavil, da bi morala biti OZN kraj, kjer bi pripravili razgovore za konferenco vodilnih državnikov ali celo kraj, kjer bi lahko bila takšna konferenca. Pripomnil pa je, da OZN v tem oziru zdaj ni edina možnost. Ko je govoril o kontroli poletov v nadzračnem prostoru, je dejal, da to vprašanje zdaj proučujejo v Washingtonu, da pa še ne more kaj podrobnejšega povedati.

## BRITANSKI IN AMERIŠKI SKUPNI JEDRSKI NAČRTI

# Devterijski reaktorji

za pridobivanje energije s strnjevanjem atomov

London, 24. jan. (Reuter). — Britanska uprava za jedrsko energijo je danes objavila prve uradne informacije o tajnih poskusih središča v Harwellu, kjer je, kakor vse kaže, skupina znanstvenikov dosegla jedrske reakcije s temperaturami blizu 3.000.000°C, kar je več, kakor znaša temperatura na katerikoli zvezdi.

Britanska uprava pravi v svojem poročilu, da so raziskave v Harwellu s najnovejšimi aparati privedle znanstveniki do zaključka, da je moč doseči kontrolo nad jedrskimi reakcijami za proizvodnjo električne energije, čeprav je njena uporaba v praksi še zelo daleč. Gre namreč za proučevanje možnosti, da bi izkoriščali energijo fuzije (združevanja) atomov, ki daje toploto zvezdam, vtem ko sloni delovanje sedanjih atomskih reaktorjev na fiziji (cepitvi) atomov. Da bi dobili iz te nove reakcije čisto energijo, bi morali plin devterij (težki vodik) segreti do temperature kakih 100.000.000°C in ostati na tej temperaturi tako dolgo, dokler sproščena jedrska energija ne bi preselila energije, potrebne za segrevanje goriva, in energije, izgubljene s sevanjem.

Washington, 24. jan. (USIS). — Ameriška državna komisija za jedrsko energijo je danes objavila izjavo svojega predsednika Louisa Straussa v zvezi s poročilom britanskih znanstvenikov o raziskavah na torišču kontrolirane jedrske reakcije. Strauss pravi, da so raziskovali v obeh deželah neodvisno drug od drugega več let in da so bili ustrezni ameriški in britanski programi od leta 1956 predmet tesnega sodelovanja, vstevši izmenjavo informacij in sadov.

Iz ameriškega gradiva je videti, da so začele ZDA raziskave na torišču kontrolirane jedrske reakcije že leta 1951, toda v zelo omejenem obsegu. Po letu 1953 je delo nadaljevalo kakih 20 znanstvenikov in inženirjev. Finančna sredstva so naglo naraščala, tako da jih bodo letos porabili skoraj 30-krat več kakor v letu 1956. Večina ameriških raziskav, o katerih objavljajo zdaj znanstvene podatke, je tekla v petih laboratorijih.

Strauss pravi, da so znanstveniki dosegli pomemben napredek, da pa so problemi ogromni in da bo trajalo še dolga leta, preden bodo zgradili reaktorje, ki bodo izkoriščali devterij iz morja ter proizvajali dovolj električne energije za naraščajoče potrebe v prihodnjih stoletjih. Pretekla bodo tudi dolga leta, preden bodo zgradili laboratorijske atomske aparature, ki bi dajale več energije, kakor jo trošijo, potem pa bo treba čakati še dolga leta, preden bo uresničena zamisel reaktorjev za proizvodnjo energije velikega obsega.

## OCENA LANGEJA

# Iskrena želja

sovjetske vlade za zmanjšanje napetosti

Oslo, 24. jan. (Reuter). Norveški zunanji minister Halvard Lange je imel na zasedanju parlamenta govor, v katerem je posebej pozornost možno štimal za pogajanja med Vzhodom in Zahodom ter sovjetskim predlogom o razorožitvi. »Rad bi poudaril,« je dejal, »da moramo upoštevati, da navdaja sovjetsko vlado iskrena želja, da bi zares dosegli zmanjšanje napetosti.« Ko je nato govoril o norveških pripombah k sovjetskemu predlogu o sestanku vodilnih državnikov, je poudaril, da je treba v odgovoru opozoriti na to, da raven tega sestanka ni najvažnejša stvar.

Odlučilnega pomena je, da pred sestankom prek zaupnih kontaktov pripravimo zanesljiv uspeh



Oskar Lange

razgovorov. Sestanek vzhodnih in zahodnih državnikov, ki ne bi bil uspešen, bi utegnil izzvati pesimizem.

## Izraelski odgovor

Jeruzalem, 24. jan. (AP). Izraelska vlada je včeraj odgovorila na noto sovjetske vlade z dne 10. decembra lani, ki je podobna notam poslanim drugim deželam. V odgovoru je rečeno, da bi Izrael pozdravil morebitno sovjetsko priporočilo Izraelu in arabskim deželam, naj se začne neposredno pogajati o sklenitvi mirovne pogodbe in sodelovanju. Izraelski odgovor izraža tudi željo po tesnejših ekonomskih in kulturnih stikih s Sovjetsko zvezo.

## SRČNA KULTURA IN GOSTOLJUBJE NISTA DOMA SAMO V EVROPI

# SREČANJE V KORDOFANU

Po širnih področjih Afrike, prek savan brez cest, vasi in mest, brez udobnosti, brez neposredne zveze s civilizacijo in vsem tistim, česar smo vajeni in brez česa, se nam zdi, da ni več pravega življenja, ni lahko potovati. Potovati je treba z odprtim jeopom, s tempolitim šoferjem za volanom, po vročini, ki kaže toplomer nad 47 stopinj, po kolovozih, ki jih pozna samo šofer, ko je po njih vozil pred zadnjim deževjem. Tako potuje Evropejec, ki si hoče ogledati daljne afriške dežele in kraje.

Tako sem tudi jaz začel svojo pot po zahodnem Sudanu, po pokrajinah Darfuru in Kordofanu. Noč me je zajela v okolici Zalindžija, kamor smo prispeli povsem nepripravljeni, da bi pravočasno prišli na napovedane svečanosti. Tako smo se znašli v položaju, iz katerega nismo videli izhoda. V tesni slamnati kolibici, zgrajeni posebej za goste, ni bilo razen prastnega poda in teme nič. V prostoru, določenem za »kopalnico«, je žalostno visela naprava za prhe, da smo takoj spoznali, da so rezervoarji prazni in da ni nobenega upanja, da bi se otrsli prahu, ki smo se ga nabrali v vse pore. S seboj nismo imeli ne postelje, ne posteljnice, ne kaj drugega, kar mora človek voziti s seboj po Afriki v posebnem kamionu, če se nameni na daljšo pot, kajti sicer si pravega počitka ne more niti misliti.

Ko sem se nekoliko privadil temi in nenavadni tišini tople afriške noči, se mi je zdelo, da slišim v bližini človeške glasove. Napotil sem se tja in res sem se kmalu znašel v skupini ležčih Arabcev, oblečenih v leopardove kože. Svečano in tiho so se o nemcem pomenkovali. Boječe sem pristopil, ker nisem vedel, kako me bodo sprejeli. Tedaj pa sem doživel največje presenečenje: moji, spričo teme in temne polti malone nevidni sobesedniki so gladko govorili angleški. Pokazalo se je, da so na službenem potovanju, da gre za skupino šolskih nadzornikov, ki je potovala po svojem okraju, da bi videla, kako izpolnjujejo v njem najnovejšje šolske ukrepe prve neodvisne sudanske vlade.

fotelje. Na livadiji pred kolibico so postavili lep šotor s pletenimi fotelji, zagorela so debela polena, visoko je švignil plamen, da je bila okolica hipoma razsvetljena, in že je vrela v čajniku voda za čaj, rezervoarji za kopalnico so bili na mah polni vode, kuhar iz naše ekipe pa je pripravljaval večerjo.

Bilo mi je malone žal, da nisem imel s seboj svečane obleke, da bi sedel v njej za lepo pogrnjeno mizo. Treba je bilo izraziti priznanje za ta topli in nepričakovani sprejem in prijazen ljudstva, o katerem Evropei še tako malo vemo in o katerem imamo še zmerom napačne predstave. Ko se je začela večerja, so tempoliti in sloki fantje in dekleta, ki so veselo in bučno opravljali posle gostiteljev, znova izginili v temo in nikoli več jih nisimo videli. Tudi priložnosti nismo imeli, da bi se jim zahvalili za topli sprejem in prijateljstvo. Tudi pričujoče vrstice ne bodo prišle do njih, toda zapisano naj ostane, da srčna kultura, gostoljubnost in človečnost niso »doma samo v Evropi«.

Zdravko Pečar

## Odpraviti pregrado

Moskva, 24. jan. (TASS). Današnja »Pravda« objavlja članek o mednarodnih ekonomskih odnosih, v katerih zahteva, da je treba v korist miru na svetu odpraviti pregrado in mednarodni trgovinski menjavi. Čeprav se je blagovni promet med vzhodnoevropskimi deželami in Zahodom v obdobju od 1950 do 1956 povečal za 2 in polkrat, še vedno velja poseben režim trgovine zahodnih dežel z vzhodnoevropskimi in z LR Kitajsko, tako da so slednje v neenakopravnem položaju. »Pravda« piše na koncu, da bi se lahko vodilni državniiki Vzhoda in Zahoda na predlaganem sestanku razgovarjali tudi o tem vprašanju.

# PREMIJSKI SISTEM mora stimulirati proizvodnost

Na tiskovni konferenci je med drugim član Izvršnega sveta LRS Tone Bole odgovarjal na vprašanja novinarjev glede premijskega sistema

Ljubljana, 24. jan. — Včeraj je bila na Izvršnem svetu LRS tiskovna konferenca. Na vprašanja novinarjev o aktualnih gospodarskih vprašanjih sta odgovarjala podpredsednik Izvršnega sveta Viktor Avbelj in član Izvršnega sveta Tone Bole, v razpravi pa je govoril tudi predsednik Izvršnega sveta Boris Kraigher. Tov. Tone Bole je med drugim odgovoril na vprašanja o premijskem sistemu:

Ali naj bo premijski način nagrajevanja tudi v bodoče obvezen za vse gospodarske organizacije?

Z novim zakonom o delovnih razmerjih je prenehala obveznost gospodarskih organizacij, da morajo izdati premijski pravilnik in vpeljati premijski sistem plačevanja. Po 365. členu tega zakona namreč gospodarske organizacije po svoji presoji vpeljejo premijski sistem. Vendar z odpravo formalne obveznosti ni odpravljen premijski sistem kot način plačevanja nasploh. Upoštevati je, da je ta sistem zelo dober in za pove-

čevanje produktivnosti dela zelo učinkovit, toda le če izhaja iz pogojev organizacije dela in če je vzročno povezan z ekonomskimi učinki, ki jih lahko dosežejo posamezniki na delovnih mestih, ki so pomembna v celotni organizaciji dela. S tako ureditvijo je gospodarskim organizacijam omogočeno, da uporabijo premijski sistem le, če imajo zanj take pogoje, ki zagotavljajo, da je premija dejansko plačilo za dosežene rezultate dela, ne pa, da je posebna oblika dopolnilne plače na glede na rezultate, kar je v zadnjem času prišlo marsikje v prakso

prav zaradi dosežanje formalne obveznosti.

Mar bi kazalo število premijskih upravičencev zmanjšati, register premijskih osnov pa zožiti in šele nato graditi in utrjevati premijski sistem?

Komisija Izvršnega sveta LRS za produktivnost dela in delovna razmerja je že aprila lani priporočila, naj začno gospodarske organizacije premijski sistem uvajati postopno; naj uporabijo samo tiste premijske osnove, za katere so dani pogoji v tehnološkem procesu, v organizaciji dela, v organizaciji evidence in ki so realne ter objektivne, to je take, ki omogočajo in dovoljujejo priznati premijo samo osebam, katerih rezultati dela so takšni, da so v neposredni vzročni zvezi z njihovim delom in ki imajo konkreten ekonomski efekt. Potemtakem je tudi število premijskih upravičencev odvisno od števila premijskih osnov in prav tako je primerno, omejiti to število samo na osebe, katerih delo je glede na neposredno vplivnost za produktivnost, ekonomičnost, kakovost in rentabilnost takšno, da je objektivno utemeljeno in spodbudno, da se njihovo delo veže še s pravico do premije.

Se vedno ni načelno vprašanje, v kakšnem odnosu naj bo v bodoče višina premije posameznih premijskih upravičencev z njihovo plačo?

Vprašanje je pravzaprav značilno za dosedanjo pretežno prakso, da so namreč premije marsikje le dopolnilna plača. Le v takih primerih je tako vprašanje lahko na mestu. Sicer pa je treba poudariti, da mora biti premija načeloma v sorazmerju z ekonomskim rezultatom, ki ga dosega premijski upravičenec in je potemtakem važno le vprašanje, v kakšnem odnosu naj bo ta premija z ekonomskim rezultatom. Odnosi med plačili in premijami so postali v zadnjem času tako aktualni zato, ker so bile nekatere izplačane premije, lahko rečemo, nezasužene in so predstavljale poviševanje plač brez zadostne ekonomske utemeljenosti. Če pa se premijski sistem zgradi na že omenjenih osnovah, ki jih mora dati le poprejšnja skrbna analiza tehnološkega procesa ter organizacije dela, potem je važno, kako ugotoviti, da bo izplačana premija v pravilnem in vzročnem razmerju nasproti ekonomskemu rezultatu, ki ga dosega premijski upravičenec na svojem delovnem mestu.

Ali bi ne kazalo razčistiti pojmov, kateri delovni dosežki v proizvodnem procesu racionalizirajo proizvodnjo ter racionalizatorstvo in novatorstvo nagrajevati iz posebnih skladov podjetja?

To vprašanje posega v materijo, ki je urejena z zakonom o iznajdbah in tehničnih izpopolnitvah. Ta zakon bi kazalo novelirati in prilagoditi našemu današnjemu gospodarskemu sistemu in doseženi stopnji razvoja. V tem zakonu so med drugim podane definicije, kaj je iznajdba, kaj tehnična izpopolnitev in racionalizacija. To daje vsekakor nekaj osnov za razčiščenje omenjenih pojmov. V zvezi s tem pa je treba omeniti, da so dosedanji predpisi o delitvi celotnega dohodka dovoljevali gospodarskim organizacijam, da dajejo nagrade racionalizatorjem iz skladov za samostojno razpolaganje. Torej te nagrade po pravilu ne bi smele obremenjevati dosedanjih premijskih skladov, prav tako pa tudi v bodoče ne bi mogle obremenjevati sredstev, ki jih bodo delavski sveti določili za osebne dohodeke.

V kakem sorazmerju so delne gospodarske organizacije lani ustvarjeni dohodek in dobiček, ki jim je ostal, na izredne plače, premije in nagrade?

Na podlagi najnovejših podatkov iz celjskega in kranjskega okraja so gospodarske organizacije v teh okrajih od skupnih sredstev uporabile za plače iz dobička, premije in nagrade:

RAZMERJE MED IZPLAČILI (MILIJONI)	Skupaj	Plače			Pre-naj		
		OLO	pad	t. p.	mije	grade	
Celje	238,7	165,0	66,1	7,6			
Kranj	462,7	334,0	115,3	13,3			
Skupaj:	701,4	499,0	181,4	20,9			

Torej so v teh dveh okrajih od razpoložljivih sredstev iz dobička uporabili 71% za plače nad plačami po tarifnem pravilniku, 26% za premije in 3% za nagrade.

Ali je v predvidenem povečanju osebnega dohodka za jet tudi prispevek za socialno zavarovanje in prispevek za stanovanjsko izgradnjo?

Predvideno je 7-odstotno povečanje osebnih dohodkov v gospodarstvu pomeni povečanje čistih osebnih dohodkov.

Ali se lahko tudi v bodoče uvaja premijski način plačevanja za knjigovodsko službo, čeprav nekateri knjigovodska dela, kot n. pr. ažurnost, spadajo med navadne službene dolžnosti?

Ažurnost je službena dolžnost knjigovodskega osebja, ki je pogoj za redni osebni dohodek, ne more pa biti osnova še za neko posebno plačilo. Sedanje premije za ažurnost so zgolj način poviševanja plač knjigovodskemu osebju. Glede na že poprej povedana načela, ki jih je nujno upoštevati pri izdelavi premijskega sistema, so premije tisti del osebnega dohodka, ki delavcu pripada zaradi tega, ker je pri izpolnjevanju svoje delovne obveznosti dosegel take pričakovane ekonomske rezultate, ki so efekt posebnih delovnih uspehov.

## Gospodarske VESTI

Naš izvoz se je v dveh letih povečal za 53%. Po pravkar objavljenih začetnih podatkih je naš izvoz v decembru dosegel 12,3 milijarde din. To je največja povojna vrednost mesecnega izvoza, vendar smo pretekli mesec presegli izvoz v decembru prejšnjega leta le za 0,2 milijarde din. Po drugi strani je bil v decembru prečiščen tudi naš uvoz, ki je dosegel 17,2 milijarde din nasproti 12,1 milijarde v decembru prejšnjega leta. Za vse preteklo leto je vrednost našega izvoza izkazana s 118,1 milijarde din, kar znatno presega planirano vrednost izvoza. Kako naglo se je v zadnjih letih povečal naš izvoz, lahko spoznamo, če ugotovimo, da je naša leta 1933 komaj 56 milijard din, leta 1955 blizu 77 milijard in predlanskim 97 milijard. Tako vidimo, da se je samo v zadnjih dveh letih vrednost našega izvoza povzpela za 41 milijard ali za 53%. Se močneje kakor izvoz se je lani povečal uvoz, ki je dosegel 198 milijard din nasproti 142 milijardam v prejšnjem letu. Res gre to povečanje predvsem na račun povečanega uvoza reprodukcijskega materiala in strojev, vendar se s tem precej povečal tudi presežek uvoza nad izvozom.

Svetovna proizvodnja nafte v letu suškega spora. Dolgotrajna ustavitve prometa skozi Sueski prekop je najbolj prizadela preskrbo Evrope z nafto iz Bliznjega vzhoda. Zaradi transportnih težav so morali v arabskih deželah precej omejiti tudi proizvodnjo nafte. Toda brez ko je bil promet skozi prekop spet obnovljen, se je proizvodnja nafte dvignila. Skupna proizvodnja v deželah Bliznjega vzhoda nasproti za vse leto 1957 ni znašala za prejšnjim letom. Edino Irak ni mogel zaradi onesposobljenih cevovodov do luk Sredozemskega morja nadomestiti primanjkljaja in je izkazal zmanjšanje proizvodnje na 21 milijonov ton (prejšnje leto 31 milijonov). Vse ostale dezele tega področja so izkazale za preteklo leto celo povečanje proizvodnje, ki je v Iranu narasla na 35,5 milijona ton (26,5), Kuvajtu na 57,3 milijona ton (55,9) in v Saudski Arabiji na 49 milijonov ton (48,6). Celotna svetovna proizvodnja nafte je lani narasla za 5,2% na 681 milijonov ton, od tega je odpadlo na ZDA 352 milijonov, na Venezuelo 146 milijonov ton, na Srednji Vzhod 177 milijonov in na Sovjetsko zvezo skupaj z ostalimi državami vzhodnega bloka 113 milijonov ton. Sorazmerno se je najbolj lani dvignila proizvodnja v Venezueli in v Sovjetski zvezi.

## NOVOSADSKI POSKUS

Novi Sad je dobil lani 426 novih stanovanj. S tem so zadovoljili dobro petino trenutnih potreb. V primerjavi z dosedanjim tempom graditve pa je dosegel Novi Sad lani v tem oziru velik uspeh. Hitrejša graditev stanovanj se je namreč lani v tem našem mestu pravzaprav šele začela. Letos nameravajo zgraditi najmanj dvakrat toliko stanovanj, kakor so jih zgradili lani.

Tudi v Novem Sadu nameravajo zgraditi blizu mesta stanovanjske kolonije. To misel so sprožili v začetku lanskega leta. Izkušeni še niso imeli in zato je ostala stanovanjska izgradnja v skromnih mejah. Ljudski odbor je dobil 5000 prošenj za stanovanja, razen tega pa je v mestu še 3000 družin z neustreznimi stanovanji. Prvo stanovanjsko naselje so zgradili blizu zadnje tramvajске postaje na desni strani Futoške ceste, in sicer 100 prtiličnih hišic po dvoje enosobnih in dvosobnih stanovanj. Vsako stanovanje ima tudi nekaj nad 100 m<sup>2</sup> prostora za vrt ali sadovnjak. Enosobno stanovanje skupaj s komunalnimi napravami stane 640.000 dinarjev, dvosobno pa

## Prvenstvo kemični industriji

Za rekonstrukcijo in izgraditev kemične industrije bomo samo v Sloveniji investirali 8 milijard dinarjev

Izredno nagli razvoj in napredek kemije, ki ga doživljamo zadnja desetletja, zlasti na področju sintetičnih surovin, nam narekuje, da posvečamo tej industrijski panogi podvojeno pozornost. To upoštevajo tudi naši perspektivni plani. Tako navaja družbeni plan gospodarskega razvoja Jugoslavije, da je ena izmed prvenstvenih nalog industrije v razdobju 1957 do 1961 razviti kemično proizvodnjo, zlasti proizvodnjo umetnih gnojil in sredstev za zaščito rastlin ter proizvodnjo osnovnih kemikalij, plastičnih mas in umetnih vlaken. Med drugim je predvideno, da se bo proizvodnja umetnih gnojil nadalje povečala od 137.000 ton v letu 1956 na 750.000 ton v letu 1961. Za uresničenje te velike naloge že gradimo dve tovarni umetnih gnojil, eno pri Pančevu in drugo pri Prahovu ob Donavi. Na nekaterih področjih kemične proizvodnje smo že v dosedanjem razvoju dosegli lepe uspehe, saj smo v primeri z letom 1939 povečali proizvodnjo žveplene kisline 5-krat in proizvodnjo kalcinirane sode 4 in pol krat, na novo pa smo uvedli proizvodnjo solitne kisline, amonijskega nitrata in polivinilklorida. Vendar nam potrebe domačega trga narekujejo še hitrejši vzpon kemične proizvodnje.

### POVEČANE INVESTICIJE

V primerjavi z letom 1956 je računati, da se bo kemična proizvodnja Slovenije z letom 1961 povečala za 35%. Za uresničenje te naloge bo treba povečati investicijska vlaganja v kemično industrijo za približno 100%. Zato bomo morali za nadaljnji razvoj kemične industrije v Sloveniji investirati

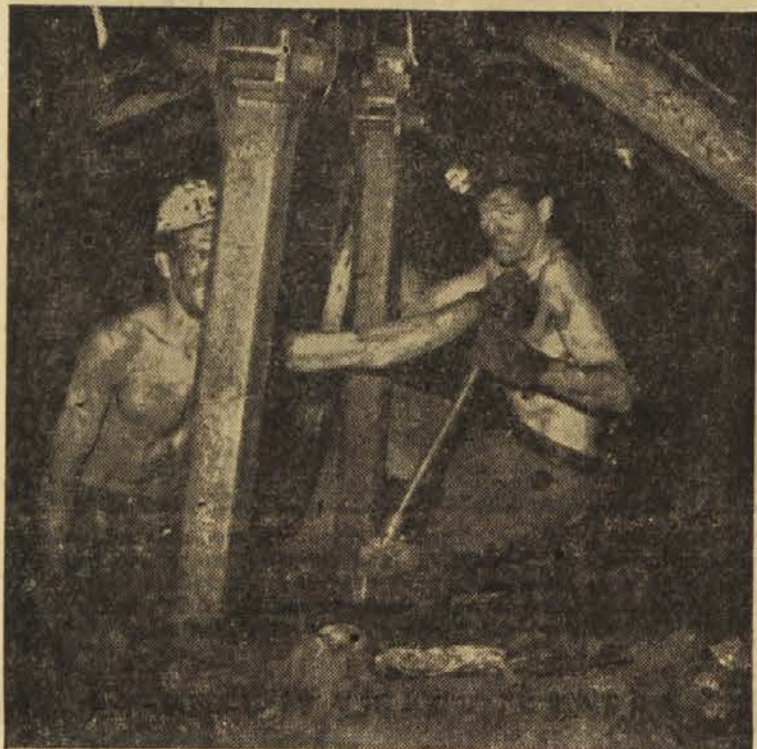
do leta 1961 okrog 8 milijard din od tega bo odpadlo 12% na investicijsko vzdrževanje, 60% na rekonstrukcijo in 28% na nove objekte.

### REKONSTRUKCIJE

Predvidena je vrsta večjih rekonstrukcij, tako na pr. v Rušah dovršitev obrata za izdelavo zrnatega elektrokorunda (surovine za umetne bruse) z zmogljivostjo 2500 ton in rekonstrukcijo naprav za proizvodnjo kalcijevega karbida s povečanjem zmogljivosti za 15.000 ton letno, v celjski Cinkarni pa razširitev naprav za pridobivanje žveplene kisline z dodatno zmogljivostjo 20.000 ton ob uporabi prtiličnih plinov, ki zdaj uhaajo v ozračje in povzročajo škodo na kulturah. Zgradili bomo dodatne naprave za letno proizvodnjo 10.000 ton solne kisline in modernizirali ter razširili tovarno kjeleja v Ljubljani za dodatnih 325 ton kjeleja in želatine. Predvidena je tudi razširitev proizvodnje barv in lakov, organskih barvil, sintetičnih pralnih sredstev itd.

### NOVI OBJEKTI V SLOVENIJI

Med predvidenimi novimi objekti je omeniti dovršitev prve etape kemične tovarne Kočevje za proizvodnjo 300 ton melamina in 477 tisoč m<sup>2</sup> ultraplasta za pohištveno industrijo, nadalje postavitev tovarne za letno proizvodnjo 5000 ton metanola z nadaljnjo proizvodnjo 10.000 ton formalina ob uporabi zemeljskega plina kot surovine, kakor tudi postavitev nove naprave za letnih 3000 ton sredstev za zatiranje rastlinskih škodljivcev (na osnovi cinka), ki naj nadomestijo modro galico.



Pri premiranju so izredno važni premijski kriteriji, osnova in delovno mesto

## SEZNAM NAGRAD

ki jih bodo prejeli naročniki «LJUDSKE PRAVICE» in «LJUBLJANSKEGA DNEVNIKA»

1. Tomosov moped »COLIBRI«
2. Tomosov moped »COLIBRI«
3. Tomosov moped »COLIBRI«
4. Tomosov moped »COLIBRI«
5. pralni stroj, znamke »HIMO«
6. pralni stroj, znamke »HIMO«
7. električni štedilnik, znamke »TOBI«
8. hladilnik za gospodinjstvo, znamke »HIMO«
9. hladilnik za gospodinjstvo, znamke »TOBI«
10. hladilnik za gospodinjstvo, znamke »HIMO«
11. športno moško kolo, znamke »ROG«
12. športno moško kolo, znamke »ROG«
13. športno žensko kolo, znamke »ROG«
14. športno žensko kolo, znamke »ROG«
15. moško turno kolo, znamke »ROG«
16. moško turno kolo, znamke »ROG«
17. žensko turno kolo, znamke »ROG«
18. žensko turno kolo, znamke »ROG«
19. usnjen plašč, izd. Tovarne usnja Vrhnika
20. usnjen plašč, izd. Tovarne usnja Vrhnika
21. usnjen plašč, izd. Tovarne usnja Vrhnika
22. usnjen plašč, izd. Tovarne usnja Vrhnika
23. električna peč »Čajna mizica«, »TOBI«
24. električna peč, znamke »TOBI«

Zgornje nagrade bomo razdelili z žrebanjem dne 15. marca 1958. Za žrebanje pridejo v poštev vsi naročniki, ki so vsaj tri mesece naročeni na «LJUDSKO PRAVICO» ali «LJUBLJANSKI DNEVNIK» in ki niso v zaostanku z naročnino. Do nagrad so upravičeni samo osebni naročniki, ki prejema enega od zgornjih listov bodisi po raznašalcu ali po pošti.

Bralce našega lista opozarjamo, da imajo še možnost naročiti «Ljudsko pravico» ali «Ljubljanski dnevnik». Morajo pa poravnati naročnino za tri mesece, na primer za februar, marec in april. Tako imate možnost, da dobite eno izmed bogatih narađ. Naročila sprejemajo vse pošte v Sloveniji, lahko pa naročite list direktno v upravi «Ljudske pravice» — «Ljubljanskega dnevnika», Ljubljana, p. p. 42.

neje stanovanjske hiše; dvo-sobna stanovanja v njih bodo veljala približno 1.500.000 din.

Na področju stanovanjske izgradnje so se v Novem Sadu odločili še za eno novost. Pri Zavodu za stanovanjsko izgradnjo OLO so ustanovili študijsko biro za proučevanje ekonomičnosti graditve in iskanje najboljših načinov na področju graditve stanovanj. Graditi nameravajo tipizirane hiše, v katerih ne bi bilo nobenega predranega razkošja, da bi bili gradbeni stroški čim manjši.

### SEST MILIJARD DINARJEV NA LETO ZA RAZVOJ TURIZMA IN GOSTINSTVA

Za napredek turizma in gostinstva bo potrebno prispevati na leto povprečno okrog 6 milijard dinarjev, tako da se bo turizem v naslednjem obdobju znatno hitreje razvijal, kar bo ustvarilo tudi številne ugodnejše pogoje in večje možnosti za oddih delovnih ljudi in mladine. V petletnem planu je predvideno tudi pospeševanje in boljše izkoriščanje zmogljivosti, namenjenih tujemu turističnemu prometu, in s tem v zvezi povečanje deviznih skladov, ki bodo uporabljeni za modernizacijo turističnega gospodarstva. Med drugim je v načrtu tudi rekonstrukcija in izgradnja novih turistično-komunalnih objektov. Gostinstvo sredstva za napredek turizma bodo po planu prispevale republike, okraj, komune in gospodarske organizacije, za finanstranske posameznih pomembnejših objektov pa bodo črpali sredstva iz splošnega investicijskega sklada federacije.

# DANES SE BO ZAČEL KONGRES ZVEZE SVOBOD IN PROSVETNIH DRUŠTEV SLOVENIJE

*Naš kulturni program:*

## Etično osveščanje človeka

LEV MODIC

Pogoji, v katerih se danes razvija naša družba in človeštvo sploh, so znani. To je obdobje socialističnih sprememb na svetu in izvršene socialistične revolucije pri nas. Delavski razred, ki je prej govoril v imenu razvoja vse družbe, sedaj že uresničuje nov svet za vso družbo. Kar je v tem za kulturno umetniško delovanje vredno predvsem podariti, je dejstvo, da osnovna sodobna družbena naloga in da torej tudi svet kulturnega delovanja pri nas danes ta dan ne more biti več samo nacionalno demokratično osveščanje ljudstva in ne samo osvoboditev delavskega razreda, ampak že realizacija njegovega programa, torej obogatitev vseh vezi človeka do obdajajočega sveta in njihovo utrjevanje ali prevrednotenje v višje socialistične odnose. Naš kulturni program je etično osveščanje človeka. S tem seveda ne mislim ljudsko-prosvetnega delovanja reducirati na nekakšne nedeljske moralne pridige. Gre mi preprosto za funkcijo, ki jo pri oblikovanju humanističnega ideala dejansko opravlja umetnost kot družbena kritika, kot posebna oblika spoznavanja človeka in kot — da uporabim Spinozov izraz — razgovor s pomembnimi ljudmi vseh časov. V tem mi je blizu misel, da je umetnost poglobljena zavest.

Naš program je torej to, kar je bila in je vsebina najtrajnejših, najdragocenejših umetniških del. Uresničujemo ga v razdobju, ko so ustvarjeni temelji za to, da med vladajočimi družbeno-političnimi težnjami in ustvarjalnimi težnjami umetnosti ne bo več načelnega nasprotja. Naj opozorim pri tem na važno marksistično misel, da se lahko delavski razred osvobodil samo s tem, da osvobodil vso družbo. Ta zavest o enotnosti družbeno-političnih in kulturnih smotrov pa v praksi kaj rada vodi v podcenjevanje posebne, ustvarjalne funkcije umetnosti.

Nedvomno je bila takoj po revoluciji potrebna predvsem politična preusmeritev ljudskoprosvetnega delovanja. V ospredju so bili kulturno-politični smotri v ožjem smislu. Če bi danes še vztrajali v tej smeri in ne bi šli na temelju doslej doseženih uspehov naprej, če bi se torej samo borili proti staremu in ne tudi ustvarjali novo, bi konec koncev osiromašili socializem za vse, kar daje umetnost človeku in družbi.

Naš kulturni program ne more sprejeti samo tega, kar je dnevno politično koristno, in niti ne samo tega, kar vzpodbuja ljudi za izvrševanje pomembnih družbeno-političnih nalog; bolj kot kdajkoli mora zadovoljiti pestro duhovno življenje človeka, zajeti mora bistvo človeka. Bistvo človeka pa je celokupnost njegovih odnosov v družbi.

V tem pa, sodim, družbena vodstva še niso povsem razumela in sprejela pobud prve konference Svobod po jeseniškem kongresu. Marsikje so široke perspektive, ki jih je odpiral referat, zoževali v ozke direktive. V nasprotju s smislom referata so začela družbena vodstva preganjati tamburaške in folklorne odseke,

Danes ob devetih dopoldne se bo začel v Mariboru kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije, ki bo pomenil prelomnico v razvoju naše ljudsko-prosvetne dejavnosti. Objavljamo izvlečke iz glavnih referatov o najvažnejših nalogah ljudsko-prosvetne dejavnosti. V njih so nakazani temeljni problemi in smernice, ki bodo začrtale novo obdobje v zgodovini naše ljudske prosvete.

ki so jih prej pretirano podpirala, in formirala so samo razne zabavne odseke, v katerih so videla prej nasprotje resnični kulturi.



Lev Modic

Hkrati z "ozko idejnostjo" — marsikateri napačni korak so namreč opravičevali s sklicevanjem na družbene potrebe — pa še živi zaprti družbena miselnost. Brez smisla za resnične družbene potrebe vidijo nekateri člani društev v vsem, kar ni sektor družbenega delovanja, samo nasprotovanje ljudski kulturi in konkurenco nastopom društvenih skupin, tako v filmu, poklicnih gledališčih, družabnih plesih, športu i. p. Ljudska prosveta naj bi tako postala odtrgano področje, ki iz svojih lastnih dosežkov postavlja estetska in etična pravila, s tem pa bi postala to, kar pravi Cankar "suknja, brez človeka v nji". Sodim, da je ljudska prosveta predvsem posredovalec pomembnih umetniških dejanj sedanosti in preteklosti in da bi morala k temu stremeti tako z razlago in popularizacijo umetniških del kot z amatersko umetniško samodejnostjo. S takšnim odnosom, mislim, bo ljudska prosveta preraščala ozko pojmovanje kulturnega posredovanja. S tem, da bo bogatila duhovno življenje človeka, ga bo trgala iz primitivnih oblik razvedrila, — da se krščansko napijemo, da zapojemo ter da kvantamo, — kot pravi Cankar v Kurentu. S tem da se bo usmerila v bistvo umetnosti, bo odpirala množicam jasnejše družbene perspektive. S tem da bo množični nosilec resnične kulture, bo pritegovala kulturne ustvarjalce k zgodovinski nalogi delavskega razreda.

### Stiri poglavitne ovire

Izhodišče našega kulturnega programa naj bi bila potemtakem zavest, da kultura, ki ne širi svoje družbene baze, ki ne zajema novih slojev in njihovega življenja, nujno stagnira. Postane ozko propagandistična, ali pa se aristokratsko izolira in končno degenerira v modni enodnevni snobizem. Naše izhodišče nujno zahteva enotnost kulturnih ustvarjalcev in ljudskoprosvetnih delavcev, amaterskih in poklicnih kulturnih ustanov, zahteva močnejše uveljavljanje svetovnozgodovinskih težnj delavskega razreda v naših društvih, širše pritegovanje izobražencev in globlje razumevanje enotnosti delovnih ljudi.

Za to pa moramo nenehno premagovati še štiri ovire, razen že omenjene konservativnosti in njene spremljevalke, ki sem jo imenoval ozko idejnost ter zoževanja ljudske prosvete v zaprti društveno delovanje.

Prva ovira je dogmatizem, birokratski optimizem ali kakor koli že hočete imenovati ta neprijetni pojav, ki na kulturnem področju spremlja politiko nasilja nad družbo. Taki pogledi — naj bodo meščanskega ali psevdosocialističnega izvora — reducirajo umetnost samo na umetnostne oblike in umetnostna

srednji praktičnimi oblikami sodelujejo pri ljudskem prosvetljevanju. Takšno stališče bi bilo do poklicnih in centralnih kulturnih ustanov nepravilno že zato, ker hočemo, da dosežejo te ustanove tisto vsebinsko in formalno kvaliteto, ki je pri kulturnem in etičnem oblikovanju družbe v nekem smislu zakonodajna, medtem ko je naloga ljudske prosvete, kot že rečeno, predvsem posredovalna. Posebna oblika primitivizma je v nekaterih, zlasti vaških, ljudskoprosvetnih društvih samozadovoljstvo v doseženimi povprečnimi ali slabimi uspehi. Slabo pripravljene nastope, slab izbor knjig v knjižnici in sploh površen odnos do kulture opravičujejo s tem, da je takšen pač okus sredine, v kateri delujejo. Značilno je, da v takšnih društvih družabnost ni samo izhodišče, ampak je cilj; največkrat gre v teh primerih za to, da se po predstavi ali vaji poveseleimo v gostilni tako, — da se krščansko napijemo, da zapojemo ter da kvantamo.

Cetrtič pa je to zaprtost v posamezne sekcije društev in neprijazen odnos do vseh drugih oblik družbenega življenja naših ljudi. Sektaški odnos do kulturnega razvedrila je na splošno premagan, ni pa še premagano nasprotovanje filmu, radiu, plesu, športu ipd. Podrobneje o tem ne bom govoril, ker smo o tem že večkrat razpravljali na konferencah in v tisku. Tam, kjer še vlada takšna družbena zaprtost in vrednotenje društva samo po društvenih nastopih, tam so društva kulturno najmanj pomembna in tam se najbolj razvija nergaštvo.

Ko razmišljamo o razmahu ljudskoprosvetnega dela, o tem, kako bi se samo povečala število društev in njihovih članov, ampak predvsem ljudem čim bolj približali kulturne vrednote, si moramo svoj kulturni koncept graditi tudi proti vsem tistim ozkim gledanjem, ki jih poraja družbeno življenje in splošno vzdušje na tem področju še danes, vsak dan znova.

VLADO MAJHEN

## O IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH

Zakaj smo postavili izobraževanje odraslih na dnevni red? Očitno je, da se med delovnimi množicami stopnjuje zanimanje za nadaljnje izobraževanje, s tem v zvezi pa tudi težnja za pridobivanje višjih kvalifikacij naših proizvajalcev. V skladu s družbenimi spremembami, ki jih povzročajo uspešni razvoj našega gospodarstva s družbenim upravljanjem. Ker so te težnje izredno pomembne, moramo priti z energičnejšim in izdatnejšim zadovoljevanjem teh potreb kot doslej.

Prednost našega družbenega sistema pred drugimi družbenimi sistemi se manifestira tudi na področju izobraževanja odraslih. Ker smo sprostili pobude državljanov, političnih in družbenih organizacij ter komunalne samouprave, so se na terenu razvile pestre oblike izobraževanja odraslih. Sodimo, da smo si v poslednjih letih nabrali že toliko izkušenj, da lahko izobraževanje odraslih nekoliko bolj uredimo in nekatere izkušnje posplošimo. S tem kajpada ne mislimo preprečevati novih pobud, ki se bodo vsekakor pojavljale v nadaljnjem izgrajevanju tega sistema.

Povsem razumljivo je, da se zaradi pomanjkanja izkušenj tudi na tem delovnem področju nismo mogli izogniti nekaterim napakam in slabostim. Če bomo postavili izobraževanje odraslih na pravo mesto, bomo premagali obe skrajnosti, v kateri nas hočejo potegniti

v bistvo zaostale težnje, ki niso nič drugega, kakor izraz napačnega odpora zoper dosežane napake in slabosti izobraževanja odraslih. S katerimi skrajnostmi se moramo spoprijeti?



Vlado Majhen

V rednem šolskem sistemu so dokaž trdožive težnje, da bi vsebino, oblike in metode rednega šolstva prenesli in uporabljali tudi v sistemu izobraževanja odraslih. Take težnje seveda ne pomenijo nič več in nič manj, kakor degradacija družbeno aktivnih proizva-

jalcev na položaj pripravnikov za vstop v proizvodnjo, kamor sodi šoloobvezna mladina, ne pa neposredni proizvajalci, ki že proizvajajo in upravljajo podjetja.

V odporu zoper prvo skrajnost prehajajo nekateri v drugo skrajnost, za katero je značilno zanikanje vsakršnega sistema in reda pri izobraževanju odraslih. Gre za vnete zagovornike teorije, da naj vsakdo napreduje po sposobnosti in znanju, pri tem pa se upirajo, da bi družba njihove sposobnosti in znanje ugotavljala, kontrolirala in potrjevala. Povsem jasno je, da se družba ne more odreči svoji pravici, da kvalificira sposobnosti in znanje svojih članov.

Ureditev izobraževanja odraslih je potrebna tudi zaradi tega, da bi premagali napačna pojmovanja o izobraževanju odraslih. Se vedno so živa pojmovanja, da je izobraževanje odraslih neki neupravičen privilegij in da se z njim v bistvu zapostavljajo ljudje iz rednih šol. Solanju odraslih skušajo nekateri dajati prizvok o začasnosti in manjvrednosti tega izobraževanja. Z ureditvijo tega sistema bomo ponovno poudarili, da je izobraževanje odraslih trajna pravica našega delovnega ljudstva in trajna dolžnost socialistične družbe, da mu tako izobraževanje omogoči. Zaradi tega je postalo izobraževanje odraslih sestavni del naše kulturnoprosvetne politike in sodi v okvir šolske reforme.

V sedanjem obdobju stopajo v ospredje tri smeri izobraževanja odraslih.

Prva smer je družbeno in ekonomsko izobraževanje. Ta smer izvira iz same družbene ureditve pri nas, njen smoter pa je usposabljanje ljudi za družbeno upravljanje.

Druga smer je strokovno izobraževanje proizvajalcev, pridobivanje kvalifikacij in nenehno spopolnjevanje strokovne izobrazbe z novimi dosežki znanosti, tehnike in organizacije dela. Ta smer izvira iz preobrazbe našega gospodarstva in iz našega boja za višjo produktivnost.

Tretja smer je izboljšanje ravni obče izobrazbe pri vseh naših delovnih ljudeh. Ta smer izvira iz spoznanja in izkustva, da je splošna izobrazba temeljni pogoj za dobre uspehe tudi v družbeno ekonomski in strokovni izobrazbi.

Postavlja se vprašanje, po kateri poti bi dosegli največji učinek,

TILKA BLAHA

## Smotrna uporaba sredstev

Na zveznem posvetovanju o prosvetnih domovih lani v Ljubljani smo ob analizi obstoječega stanja ugotovili, da po številu domov in društvenih prostorov v Sloveniji sicer nismo tako zelo na slabem (saj imamo v okraju Trbovlje 36, Gorica 84, Koper 58, Ljubljana 120, Murska Sobota 59, Maribor 55 domov itd., poleg tega pa še vrsto dvoran v gasilskih in drugih društvenih domovih, ki jih tudi uporabljajo naša društva) vendar pa je ureditev



Tilka Blaha

teh domov — ne glede na to, kdaj in kdo jih je zgradil, bolj ali manj zastarela — enostransko usmerjena na zadovoljevanje ozkih amaterskih potreb (dramske sekcije, glasbena skupina), medtem ko že za knjižnice in ljudske univerze navadno ni več prostora. Marsikje zaradi neurejenih lastninskih odnosov in monopolističnega upravljanja z objekti, ki so bili zgrajeni za kulturnoprosvetne namene, prihaja do sporov med organizacijami, kar zavira razvoj društvenega življenja in ustvarja nerazpoloženje. Niso redki tudi primeri, da se prostori v kulturnoprosvetnih, zdravilnih in drugih domovih iz komercialnih razlogov spreminjajo v skladišča, obrtne delavnice, pisarne in podobno.

Komisija kongresa, ki bo obravnavala smotrno uporabo kulturnoprosvetnih društev, naj bi predvsem razmislila o možnostih in načinih, kako že sedaj načrtno priti z izgradnjo prepotrebni prostorov za izobraževalno delo (učilnice, čitalnice, knjižnice) ter prostorov za družbeno in klubsko življenje. Čeprav pri gradnji teh objektov ne moremo in ne smemo biti nestrpnih, vendar menim, da je treba že sedaj, hkrati z izgradnjo novih delavskih naselij, pri izdelavi urbanističnih načrtov in perspektivnih družbenih planov, izdelati tudi perspektivni program izgradnje objektov za kulturnoprosvetno in družbeno življenje. Za uresničitev teh načrtov pa naj bi se postopoma in načrtno zbirala sredstva, ki bi jih v ta namen prispevale komune, podjetja, ustanove in država.

ljani. Uspeh tako organizirane postopne izgradnje kulturnoprosvetnih objektov bo toliko večji, kolikor izgradnja le-teh ne bo samo stvar društev, ampak tudi stvar vsega prebivalstva določenega področja, ki bo spoznal družbenozgodovinski pomen kulturnoprosvetnega doma ter se zavzemalo za to, da se bodo razpoložljiva sredstva (v komuni in podjetjih) uporabljala tudi v te namene.

Naslednja stvar, ki jo mora obravnavati naš kongres in o tem zavzeti določena stališča, je problem vzdrževanja in upravljanja obstoječih kulturnoprosvetnih domov.

Kongres naj izreče svoje mnenje o sistemu družbenega upravljanja kulturnoprosvetnih objektov, ne glede na to, kdo je pravni lastnik objekta (prosvetno društvo, kmetijska zadruga, gasilsko društvo). Večina objektov, ki jih danes upravljajo in z njimi gospodarijo posamezna društva ali organizacije, je zgradilo celotno prebivalstvo naselja in ima zato pravico, da jih tudi upravlja. Menim, da bi z razširjenimi organi upravljanja na vse organizacije, ki upravljajo tak dom, ne je odpravili razne nezdrave pojave (komercializem, monopolizem itd.), temveč prav s skupnim upravljanjem objekta, ki služi ne le eni temveč vsem organizacijam in društvom v določenem kraju, dosegli prepotrebno koordinacijo in združitev doslej marsikje razcepljenih sil. S skupnimi silami, z združitvijo sredstev in skupno iniciativo bi v posameznih vaseh in mestih lahko napravili mnogo več, kot pa če se vsaka organizacija, društvo ali ustanova prizadeva sama zase rešiti vse probleme.

Zvezi s "subvencioniranjem kulturnoprosvetnih društev bi moral kongres razpravljati predvsem o načinu dodeljevanja teh sredstev in njihovem smotrnem trošenju. Dejstvo je, da pri dodeljevanju sredstev za kulturno prosvetno dejavnost le malo kje odloča objektivna presoja dejanskih potreb in vrednost te dejavnosti, temveč bolj ali manj subjektivni faktorji in njihova osebna naklonjenost in zagretost za to vrsto amaterske dejavnosti.

Zaradi pomanjkljive evidence ni mogoče dati podrobnejše ocene, za kaj vse trošimo finančna sredstva, ki jih dobe posamezne kulturnoprosvetne organizacije. Po nekaterih primerih sodim, da se ta sredstva še marsikje nesmotrno določijo. Nekatera društva so na primer pripravljena uporabiti za sceno ali kostume ene predstave precejšnje vso, za knjižnico, opremo čitalnice in podobno, pa navadno zamajka denarja. Da bi vsaj delno ustvarili trdnosno materialno osnovo kulturnoprosvetnega dela, so nekatera okrajna sredstva pričela opremljati okrajna ljudske univerze z slušnovidnimi sredstvi itd., opremljati občinske knjižnice in ustvarjati potujoče, začela so ustvarjati prosvetne servise, s čimer bodo zadovoljili osnovne materialne potrebe društev in tako zamajšali stroške, ki jih za posamezne predstave morajo nositi društva (scene, kostumi). Z izposojanjem raznih tehničnih pripomočkov pa se bo tudi zboljšala kvaliteta kulturnoumetniške in izobraževalne dejavnosti.



Pogled v ljubljansko knjižnico

to je najbolj množično vključevanje odraslih v nadaljnje izobraževanje. Ustanavljanje posebnih šol za odrasle bi bilo gotovo najbolj počasno zaradi pomanjkanja učilnic in učnovzgojnega osebja. Sodimo, da bi bil sedaj najprikladnejši način ta, da bi na vseh rednih šolah, tako strokovnih kot na splošno izobraževalnih odprli oddelke za odrasle v obliki popoldanskih ali večernih šol. Seveda ne mislimo, da bi moralo šolanje odraslih potekati po enakih načelih, ki veljajo za učence, to je za doraščajočo mladino. Predlagamo, da se na rednih šolah uvedejo za odrasle vse tiste oblike, ki smo jih že preizkusili in so se izkazale kot učinkovite. Pri tem na moramo poudariti, da je teža študija odraslih na samostojnem osebnem izobraževanju in da so vse oblike temu le v pomoč.

Od jeseniškega kongresa Svobod, na katerem sta se Zveza Svobod in Ljudska prosveta Slovenije združili v enotno organizacijo Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije, sta minuli dve leti. V tem kratkem razdobju je število društev njihovih sekcij in število prireditelj zelo naraslo. Vendar to ni poglavitni uspeh Zveze Svobod. Poglavitni uspeh je v tem, da so društva začela delati samostojno. Obdobje zadnjih dveh let pomeni hkrati spoznanje, da je samo s sistematičnim in načrtnim delom mogoče doseči trajnejše uspehe. Za delo Svobod pa ni bistvena lastna dejavnost in tudi ni najvažnejše število nastopov in prireditev, marveč oblikovanje duhovne podobe naših ljudi. Za to marsikatero prosvetno društvo za preteklo leto ne navaja številke marveč skuša oceniti vse činstve, ki delujejo na prosvetnem področju njegovega okoliša.

Upoštevati je treba, da film, radio, časniki, revije in druge prosvetne ustanove, močno vplivajo na zavest ljudi. V Sloveniji imamo danes:

150.000 radijskih sprejemnikov (namesto 33.875, kolikor jih je bilo leta 1946) pomeni, da ima radio v Sloveniji vsako drugo gospodinjstvo, v industrijskih središčih pa pride en sprejemnik že na šest prebivalcev.

15.022.000 kinobiskovalcev pomeni trikratno število v primeri z letom 1946. Novih 10 milijonov gledalcev spoznava v filmu svojega prijatelja in film postaja zanje kulturna potreba.

Tudi številke o delu društev nam govore o napredku naše dejavnosti. Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije ima danes 811 društev, 91.650 članov.

2558 odsekov; med temi 659 dramatskih odsekov, 632 pevskih zborov, 103 godbe na pihalo, 154 lutkovnih odrov itd.

10.516 prireditelj v enem letu, ki jih je obiskalo 2.025.473 ljudi.

2195 predavanj ljudskih univerz s 130.786 poslušalci.

iz tajniškega poročila

# Štirikrat več plina iz nove plinarne

### Strokovnjaki menijo, da bi bilo mogoče poleti začeti z gradnjo nove plinarne

Mestna plinarica v Ljubljani proizvaja okoli 10.000 kubičnih metrov gorilnega plina dnevno. Potrošnja pa se je v zadnjem času močno povečala, saj uporabljajo to gorivo razen večine gospodinjstev tudi mnoga industrijska podjetja. Lani so strokovnjaki zato izdelali investicijski elaborat za gradnjo nove plinarne, ki naj bi stala v bližini Litostroja. Imela bi dnevno kapaciteto 20.000 do 40.000 kubičnih metrov boljšega in po kalorijah bogatejšega gorilnega plina dnevno, kot surovino pa bi uporabljala butan iz rafinerij v Lendavi, Sisku in na Reki. V zadnjem času pa se je izkazalo, da butana ne bo mogoče dobiti, ker ga nujneje potrebujejo nekatere naše industrijske panoge. Zato so se strokovnjaki odločili, da bodo v novi plinarici uporabljali metan, ki ga je mogoče dobiti v zadostnih količinah. Pri tem predvidenih proizvodnih naprav v novi

plinarici ne bi bilo treba nič preurejati, ker so primerna tudi za uporabo metana. Težave pa bi nastale pri transportu. Ljubljane z Lendavo namreč še ne veže cevovod, pa tudi gradnja le-tega še nekaj let ne pride v poštev. Metan bi bilo treba

utekočiniti, ker bi sicer zavzel v prevoznih sredstvih preveč prostora in bi bil transport zato predrag. Razen tega so za transport metana potrebne posebne jeklenke, tako imenovane Dewar-posode z dvojnimi stenami. Tudi takih jeklenk še ne izdelujemo pri nas in bi jih bilo treba uvoziti iz Sovjetske zveze ali Zahodne Nemčije.

Rafinerija v Lendavi se že dogovarja z eno izmed tujih firm o dobavi naprav za utekočinjenje metana. Tudi o dobavi potrebnih jeklenk za transport že razpravljajo. Strokovnjaki računajo, da bo mogoče začeti z gradnjo nove plinarne čez pol leta. S. P.

## »Kulturni razgovori« o novinarjih v socialistični družbi

Na kulturnih razgovorih v četrtek v Križankah je govoril predsednik Novinarskega društva Slovenije Branko Babič o temi »Novinar v socialistični družbi«. Očrtal je delo in vlogo našega novinarja kot soustvarjalca socializma in novih družbenih odnosov. Pri tem se je dotaknil vrste problemov novinarskega dela pri nas. Predavatelj je pozneje odgovarjal na številna vprašanja poslušalcev, pri čemer je posegel v razpravo tudi dr. Jože Potrč. Odgovori, ki so bili lepo dopolnilno predavanje, so ilustrirali prizadevanje novinarjev, da bi odpravili razne pomanjkljivosti v našem časninarstvu.

## Problemi in predlogi z zborov volivcev

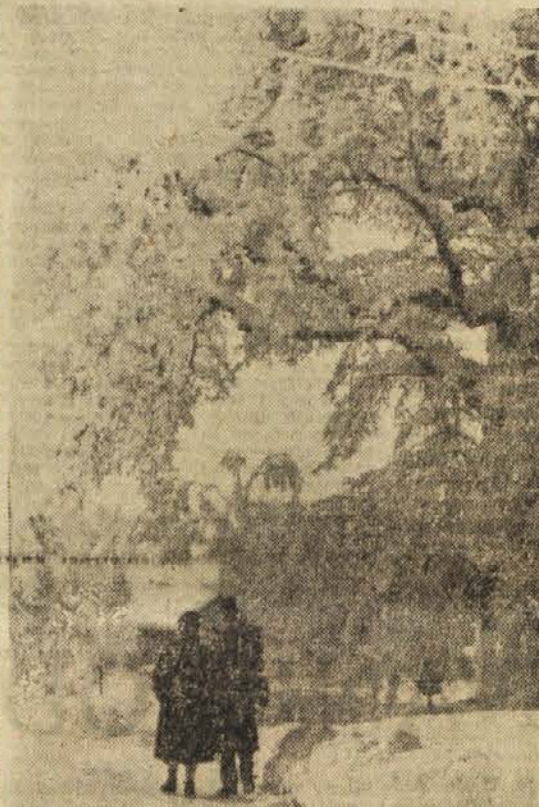
Ljubljana, 24. januarja. Včeraj zvečer so zborovali volivci skoraj v vseh ljubljanskih občinah. Takšna zborovanja so imele občine Polje, Sentvid, Kamnik, Vič, Bežigrad in druge. Volivci so razpravljali največ o komunalnih problemih na področju občine in predlagali predstavnikom občinskih ljudskih odborov, kako bi bilo mogoče doseči nekatere izboljšave.

V 15. volilni enoti so razpravljali predvsem o komunalnih vprašanjih na svojem področju. Zanimali so, da se uredi razsvetljava v Podmilščakovi ulici ter kanalizacija v Kolarjevi ulici. Predlagali so tudi, naj bi mesarijo pri »Müllerju« razširili, v Janševi ulici pa naj bi podrli barako, ki ni primerna niti za lokal, najmanj pa za stanovanja.

Volivci 6. volilne enote so z zanimanjem poslušali razlaganje podpredsednika OLO Ljubljana Iva Klemenčiča o investicijski politiki v prihodnjih letih in o razvoju gospodarstva. Na koncu pa so ga vprašali, kako naj bi občinski ljudski odbor posredoval v primeru neupravičenega zviševanja cen. Odgovoril jim je, da so dolžne take pojave preprečevati trgovinske inšpekcije in potrošniški sveti, hkrati pa bi bilo treba, da tudi potrošniki sami z javno kritiko preprečijo take namene trgovine.

V sredo so zborovali še volivci 40. volilne enote občine Center v dvorani »Gradisa« in izvolili delegate za kandidacijsko konferenco. Občinski odbornik je nato pojasnil pomen ustanovitve stanovanske skupnosti na terenu Stari Vodmat in povedal, da je že izvoljen iniciativni odbor, ki se bo v kratkem sestel.

V občini Sentvid so včeraj končali z zbori volivcev, prav tako pa tudi z zbori volivcev-proizvajalcev. Kratak pregled kaže, da so bili le-ti zelo plodni tako po obsegu razprav kakor tudi glede udeležbe. Razpravljali so o gospodarskem razvoju, največ pa o perspektivnem načrtu razvoja občine. Pri tem so predlagali marsikatero spremembo ter dopolnila. V vsaj občini je bilo nad 30 zborov.



## Seja Sveta za industrijo ljubljanskega okraja

Ljubljana, 24. jan. — Danes dopoldne je bila v Kresiji redna seja Sveta za industrijo OLO Ljubljana. Razpravljali so o osnutku plana za letošnje leto. Podjetja in gospodarske organizacije s področja ljubljanskega okraja so namreč že pred koncem lanskega leta predložila Zavodu za planiranje svoje plane. V Zavodu so jih pregledali in glede na republiški družbeni plan izdelali osnutek plana za OLO-Ljubljana.

Člani Sveta so se v debati na današnji seji z osnutkom povečini strinjali, predlagali pa so tudi nekaj sprememb in dodatkov.

## Mraz vabi nezaželenega gosta

V sedanjem mrazu je topla pečica najbolj zaželeni stvar na svetu. Neredko pa v naši vgrajeni niti ne opazimo, da postane pečica prevročna in če stoji še blizu lesene stene, morajo gasilci s svojimi mokrimi pripomočki prenehati pri njej, saj se zaradi prenajetosti niti visoko temperaturo.

Tako je bilo tudi včeraj jutraj v pisarni prosvetnega servisa na Miklošičevi cesti. Takoj jutraj so pečico močno zakurili, tako močno, da se je vnela lesena stena ob njej. Ognjeni zubljaji so se švigali s steno na strop, ko so pristihli gasilci in brž pogasili »nepočakane goste«.

## KZ Kresnice bo gradila skladišče

Upravni odbor Kmetijske zadruge v Kresnicah se je odločil za graditev sodobnega skladišča v neposredni bližini železniške proge. To bo razen zadruškega doma v Jevnici drugi večji objekt po vojni za novogradnjo bodo najeli kredit, nekaj milijonov lastnih investicijskih sredstev pa so pripisodparili sami. Predvidevajo da bodo novo zgradbo gradili postopoma. Stavba bo kmetijska kot skladišče za kmetijsko strojno opremo, za odkup imela pa bo še več različnih oddelkov in prostorov, ki jih bodo doživljali splošno. Skladišče so doslej zelo pogrešali, saj je bilo vse kmetijsko predročje med Zalogom in Litijo brez podobnega objekta. —dv

# Premalo vode in preveč

### Načrt za borovniški vodovod bo nared najbrž do začetka oktobra

Barjani imajo vode dovolj, pogosto celo preveč. S pitno vodo pa so precej na slabšem. Prebivalci Vrhnike, Brezovice, Notranjih gor, Borovnice in predvsem okoliških vasi še vedno nimajo vodovoda, temveč zajemajo pitno vodo iz vodnjakov ali studencev, ki navadno niso higienško neoporečni, ob večjih deževjih pa jih voda povsem prekrije.

O gradnji vodovoda za barjansko področje razpravljajo že nekaj let. Najprej so hoteli zgraditi za vse barjanske naselbine enoten vodovod. Računi pa so pokazali, da bi taka

naprava veljala več kot milijardo dinarjev. Razen tega so strokovnjaki izračunali, da ne kaže več vodovodnih cevi skozi naseljena področja. Zato so sklenili, da bodo Barje pri preskrbi s pitno vodo ločili v dve področji. Kraji Notranje gorice, Brezovica in Vrhnika z okolice naj bi bili povezani z omrežjem ljubljanskega vodovoda preko rezervarja na Bokalcah. Mestni vodovod je to prvo nalogo deloma že izpeljal, saj dobivajo prebivalci omenjenih krajev po ceveh sedaj že 30 litrov zdrave pitne vode na sekundo.

Z gradnjo borovniškega vodovoda bi morali po napovedih priti za lani. Zato je občina Borovnica že nabavila nekatere izmed potrebnih hidrantov. Izdelavo načrtov je spre-

jel Projekt nizke zgradbe, ki pa je menda z delom tako preobremenjen, da je z načrti za borovniški vodovod komaj prišel. Te dni je Tajništvo za komunalo OLO Ljubljana sklicalo posvetovalni sestanek, ki so se ga udeležili zvezni ljudski poslanci za barjansko področje in predsednik Okrajne zveze Andrej Petelin, predsednik okrajnega Sveta za komunale zadeve inž. Marijan Prezel ter predstavniki Projekta nizke zgradbe, Centralnega higijenskega zavoda in občinskega ljudskega odbora Borovnica. Pogovorili so se o izdelavi načrtov in o problemih gradnje. Projekt nizke zgradbe se bo sedaj, kot kaže, temeljito lotiti načrtov, ki naj bi bili nared do začetka oktobra.

## S SEJE SVETA ZA ZDRAVSTVO OLO LJUBLJANA Preslabotno sodelovanje s Polikliniko

### Obiske pri bolnih otrokih bodo prevzeli zdravstveni domovi

Ljubljana, 24. januarja. Sodelovanje med specialistično zdravstveno službo Poliklinike in kliničnimi bolnišnicami pomeni važen napredek v razvoju zdravstvene službe. Za hitro in uspešno zdravljenje bolnikov je izredno važno, da sta ti dve službi povezani in da obravnavajo bolnika v ambulanti in na kliniki isti zdravnik.

To sodelovanje je s posameznimi klinikami že precej uspešno, zlasti s kirurško. Nekatere klinike pa preslabotno koordinirajo dela kaj enostransko; v njej vidijo skoraj izključno

no le razbremenitev klinike in vir honorarnih dohodkov. Zato je o tem razpravljal Svet za zdravstvo OLO Ljubljana ter sklenil, da se bo za pravilno sodelovanje potrudil z vsemi močmi, ne pa za vsako ceno. Če bi kakšna klinika ne pokazala pravih dobre volje za solidno sodelovanje, bodo prisiljeni uvesti v teh primerih prejšnji način dela. Na vsak način skušajo namreč uveljaviti princip, da zdravnik za eno delo ne more biti dvakrat plačan in da torej plačuje Poliklinika samo dejansko opravljene naloge ne pa umetno prikazane nadurne dela.

Na današnji seji sveta so tudi sklenili, da bodo zdravstveni domovi v Ljubljani s prvimi februarjem prevzeli tudi obiske pri bolnih otrokih, kar je doslej vršil Centralni otroški dispanzer. To službo bodo opravljali splošni zdravniki, ki pa bodo imeli pri zdravstvenem domu vsjo možnost, da pokličejo, če je to potrebno na posvet specialista za otroške bolezni. To naj bi pripomočilo k uveljavitvi hitrega zdravljenja, hkrati pa bodo imeli zdravniki tudi vse možnosti, da izpopolnijo znanje, pri čemer bo pomagal Centralni otroški dispanzer. M. N.

# Žive niti amaterstva

### Iz referata Vinka Trinkausa na kongresu Svobod in prosvetnih društev

Amaterstvo, ki dobiva v zadnjem času tudi prizovk nečesa nekvadratnega, v bistvu šušmarškega in skoraj nepotrebnega, je na nek način obstajalo v vsej zgodovini človeštva. In če danes kdo trdi, da je amaterstvo v zatonu, ne pozna njegovega bistva. Kakor so ljudje že od nekdaj čutili potrebo, da nekatera svoja najlepša doživlja, svoja nagnjenja in sposobnosti posredujejo drugim, tako čutijo to potrebo danes in jo bodo čutili tudi v bodoče. Kakor film, radio in televizija niso izpodrinili gledališča, tako niso in ne bodo amaterske dejavnosti. Kajti tudi v dobi zelo razvite mehanizacije in velike možnosti posredovanja kulturnih dobrin z različnimi tehničnimi pripomočki se bo še vedno našlo precej ljudi, ki bodo čutili živo potrebo, da izražajo svoje vtise o lepem, da se s kulturnim udejstvom zabavajo, se po svojih nagnjenjih združujejo, nastopajo in tako dajejo duška svoji ustvarjalnosti...

Danes, v času hitrega razvoja tehnike, se v marsikaterem društvu vprašujejo, kakšen smisel še ima amatersko udejstvanje. Do takih črnogledih zaključkov prihajajo samo tisti prosvetni delavci, ki vidijo v svojem delovanju nekakšno misijonarsko vlogo. Izhajajo iz napačne predpostavke, da so ljudje neizobraženi, primitivni in da jih samo oni lahko izobražujejo, plemenitijo in širijo njihovo duhovno obzorje. Najpogosteje vidijo pomen amaterstva zgolj v dejavnosti in v tem, da s kakšnim širokim odzivom njihova dejavnost pri občinstvu. Zanje je merilo kvalitete število občinstva, ne pa njegova duhovna obogatitev. Hkrati pa ti prosvetni delavci ne upoštevajo pozitivnega vpliva tiska, radia in filma v oblikovanju duhovne podobe naših ljudi. Preveč zaprti in zaljubljeni so v svojo lastno dejavnost, da bi

treznejše ocenili tudi preostale činitele, ki delujejo na tem področju. Zato niso sposobni realno računati s tem, da bo zaradi vseh teh činitelev ob isti kvaliteti našega amaterstva zanimanje za n-



stope upadalo. Zanimanje za amatersko udejstvanje in nastope lahko narašča le z rastjo kvalitete, z novimi, privlačnejšimi oblikami in s tehtnejšo, napredno in zlasti aktualno vsebino...

Zediniti se moramo o osnovni nalogi prosvetnega društva, ki je po našem mnenju v tem, da s svojo dejavnostjo pomaga oblikovati duhovno podobo človeka, ki je v družbi, ki ustvarja socializem, drugačna, kot je bila v orehnjih časih. To nalogo nekateri prosvetni delavci, kot smo že omenili, zamenjujejo z dejavnostjo. Zanje pomeni uspeh prosvetnega društva število nastopov in občinstva, ne vprašujejo

pa se, koliko so s temi nastopi obogatili svoje gledalce in poslušalce. Namesto, da bi razmišljali o privlačnejših oblikah svojega udejstvanja, rajši z vsemi sredstvi odpirajo že ustaljene sekcije, ki marsikje s svojimi nastopi že niso več odraz realnih potreb prebivalstva in propagirajo dela, s katerimi bi se radi prikupili občinstvu. Hkrati pa zapadajo v slabost, da so ljubosumni na vsakogar, ki je boljši od njih. Namesto, da bi se, od njega učili, skušajo svojim gledalcem in poslušalcem preprečiti, da bi se seznanili z boljšimi umetniškimi skupinami. Tako se nekatera prosvetna društva branijo gostovanja poklicnih umetniških skupin, češ da bo zaradi tega upadlo zanimanje občinstva za njihove nastope. Izogibajo se gostovanju sosednih prosvetnih društev, kajti njihova računica je zelo preprosta in kratkovidna. Menijo namreč, da imajo ljudje pač omejene kulturne potrebe in da bo v primeru, če bodo organizirali gostovanja sosednih skupin pri njihovem občinstvu, upadlo zanimanje za njihove predstave.

Ta ozkosrčnost pa ni naperjena samo proti skupinam iz sosednih krajev, marveč se odraža tudi v kraju samem. Prosvetno društvo ne vidi v osnovni šoli, v glasbeni šoli, v poklicni knjižnici in drugih kulturnih ustanovah svojega zaveznika in skrbi samo za svojo lastno dejavnost. Razumljivo je, da amaterji danes ne morejo več kriti kulturnih potreb svojega kraja z lastno dejavnostjo, marveč je njihova dejavnost lahko samo sestavni del vseh kulturnih potreb določenega kraja.

Slabost našega amaterstva pa se kaže tudi v prevlekljivosti in ozkosrčnosti, ki je veliko močnejša na glasbenem kot pa na dramskem področju. Tako na pri-

## Mali intervju

### Ni bilo po naključju

Smrtna nesreča pri gradnji hidrocentrale Ožbolt je posledica nezadostnih varnostnih ukrepov pri miniranju

O nesreči, ki se je primela dne 17. 1. m. pri miniranju temeljev za hidrocentrale Ožbolt, smo že poročali. Pri miniranju je namreč odneslo večji kamen preko Drave, kar je 120 metrov daleč; padel je v barano na nasprotnem bregu reke in ubil delavca Miho Fraterja. Večkrat vrt nam je pisalo, da bi pojasnili vzroke, ki so privedli do te nesreče. O vzrokih nesreče smo vprašali inž. Ljutvika Kavsa, republikanskega inšpektorja za varnost pri delu.

»Na vili atami Drave kopljajo temelje za novo hidrocentrale Ožbolt«, je dejal tov. inženir. »Pri izkopavanju morajo razstreljavati peski, plasti konglomerata in posamezne osamljene skale. Mi jim pravimo samice. Tistega dne, ko se je primela nesreča, so za razstreljevanje pripravili 21 min in uporabili 15 kg razstreljiva. Pri odsevanju so se razpršili posamezni drobci več sto metrov daleč. Večji kamen je odneslo na drugi breg Drave. Padel je v eno izmed vrta, v kateri so delavci ravno malirali. Kamen je prebil lesena vrata, se ob železni omarji, ki je bila naraščala, in eden izmed drobov je zadel polkvalificiranega delavca Miho Fraterja v čelo. Delavec se je sesedel in padel s stola. V prvem hipu ni nobeden izmed njegovih tovarnih kolegov, ki so bili v baraki, vedel, kaj se je zgodilo. Skočili so k Fraterju. So zmeraj je dihal. Prenesli so ga na čoln, da bi mu na drugem bregu Drave nudili zdravniško pomoč. Toda sredi reke je Miha Frater izdihnil. Bil je oče treh otrok.

»Ali je bila ta nesreča zgolj naključje«, smo vprašali, »ali pa je treba del krivde pripisati tudi upoštevanju takšne varnostne ukrepe?«

Tovariš inženir je odgovoril: »Kakor pripovedujejo delavci, je pri razstreljevanju material česa ne prišlo preko Drave. Zaradi tega so se vodstvo gradbišča že večkrat pritoževali. Sicer pa ni bila ta nesreča nič prva niti edina. Podobna nesreča se je pripetila že v Vuhredu. Bilo je 11. avgusta 1955. Tedaj je vrgla eksplozija lažji drobec 257 metrov daleč in ubila 23-letnega delavca Vinka Robnika.

Takšne nesreče bi bilo mogoče z več pozornostjo preprečiti. Vodstvo gradbišča v Ožboltu bi moralo odrediti in pripraviti primerne zaklone, saj grede minerske nesreče zdaj najraje na rovaš nepravilnega zaklona. Pa tudi minirali niso povsem pravilno. Paziti bi morali na usmerjenost količin razstreljiva in prekriti ali skale - zlasti samice - z opletom ali skale, da bi se material ne razpršil. Pri miniranju, kjer je v nevarnosti bližnja okolica, bi morali tako vselej delati. Nesreča, ki je se zgodila v Ožboltu, bi bila slučajna samo tedaj, če bi vodstvo gradbišča upoštevalo takšne varnostne mere.

## Tuje izkušnje v naši prešli

Ljubljana 24. januarja — Včeraj popoldne so se v prostorih podjetja »Gradis« v Ljubljani sestali naši gradbeni inženirji, ki so pred kratkim obiskali nekatere evropske države in si ogledali, kako tam gradijo razne objekte, od gospodarskih do stanovanjskih. Pogovorili so se o izkušnjah v tujini, ki bi nekatere iz naših lahko s pridom upoštevali tudi pri nas. Razen tega so izbrali posebne komisije, ki bo zbrane predloge in izsledke pregledala ter priporočila pristojnim organom.

LIST ZA LISTOM - NAŠ PRIJATELJ

# ŽENA TRIDESETIH LET

Pri gospe d' Aiglemont je bila zunanost v skladu z notranjim življenjem, ki je v njej prevladovalo. Bogate kite njenih las so ji iznad glave delale visok venec, ki v njem ni bilo nikakega okrasa, kajti bila je podo-



ma osebama, spoznal je, da markiza ni mogla ljubiti svojega moža. In vendar je gospa d' Aiglemont živila tako, da ji ni bilo mogoče ničesar oponesti in njena krepost je še vzdignila ceno skrivnostim, ki jih je opazovalec zaslišal v njej.

Ko je Vandenesse premagal svoje prvo presenečenje, je poiskal najboljši način, da bi se z njimi približal gospe d' Aiglemont, in sklenil, da jo s precej preprosto diplomatsko zvijačo spravi v zadrego in tako zve, kako bo to neumnost sprejela.

„Gospa,“ je dejal in sedel poleg nje, „ugodni preradovednosti se moram zahvaliti za srečo, da vem, kako mi iz neznanega vzroka izkazuje posebno pozornost. Biti vam moram tembolj hvaležen, ker mi doslej nihče še ni bil tako naklonjen. Zato boste krivi moje hibe. Poslej nočen biti več skromen...“

„Ne boste prav ravnali, gospod,“ je rekla smeje se, „nečimernost morate prepuštili tistim, ki nimajo nič drugega pokazati.“

Tedaj se je med markizo in mladim človekom razpletel pogovor, v trenutku sta se dotaknila številnih predmetov, kakor je to navada: slikarstva, muzike, književnosti, politike, ljudi, dogodkov in stvari. Potem pa sta, ne da bi opazila, prišla na večni predmet pogovorov v Franciji in v tujini, na ljubezen, čustvo in ženske.

„Sužnje smo.“

„Kraljice ste.“

ki jih vodijo o tem predmetu. In ti dve rečenici govorita v slehernem trenutku vedno isto: „Ljubi me! - Ljubila te bom!“

„Gospa,“ je blago vzkliknil Charles de Vandenesse, „začenjam živo obžalovati, da zapuščam Pariz. V Italiji prav gotovo ne bom našel tako duhovitih trenutkov, kakor so bili tili.“

„Tam boste morda našli srečo, gospod, in ta je vredna več od vseh sijajnih misli, resničnih ali



lažljivih, ki jih sleherni večer izgovarjajo v Parizu.“

Preden se je Charles ločil od markize, je dobil dovoljenje, da jo more obiskati in se posloviti od nje. Imel se je za zelo srečnega, da je svoji prošnji o snidenju podelil značaj iskrenosti, kajti zvečer, ko je legel, in naslednjega dne, si spomina na to gospo ni mogel pregnati.

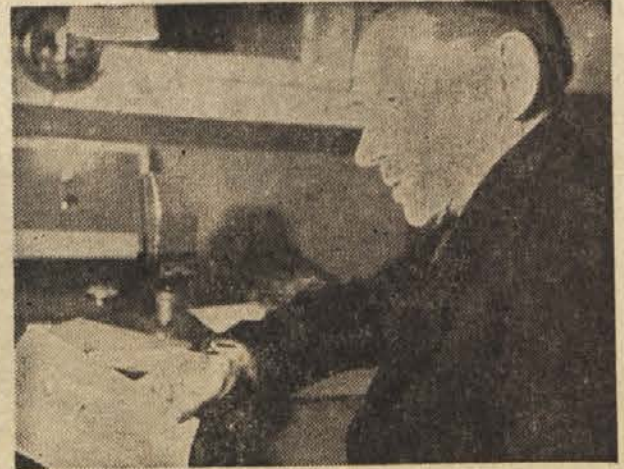
Enkrat se je vprašal, zakaj mu je markiza izkazala pozornost, kaj je imela za bregom, ko je hotela, da bi jo obiskal, in takrat si je dajal neizbrne odgovore: drugič je mislil, da je odkril nagibe njene radovednosti, in tedaj se je opijanal z upanjem, ali pa se trezil, kakor si je pač razlagal v dvorljivi in v Parizu tako navadno željo. Zdaj mu je bila vse, zdaj nič. Nazadnje se je hotel upreti želji, ki ga je gnala h gospe d' Aiglemont, vendar je le odšel k njej.

So misli, ki se jim pokorimo, čeprav se jih ne zavedamo; v nas živijo brez naše vednosti. Čeprav se zdi taka presoja bolj nesmiselna kakor resnična, bo, kdor je pošten, našel zanjo tisoč dokazov v svojem življenju. Ko je Charles odšel k markizi, se je pokoraval enemu tistih občutkov, ki že davno obstajajo in ki jih naše izkustvo in dogajanja našega duha pozneje samo še čutno razvijajo.

Tridesetletna ženska nezustavljivo privlači moškega: nič ni bolj naravno, čvrsteje sktano, bolj vnaprej določeno, kakor globoko nagnjenje med žensko in mladim moškim, ki imamo zanj toliko primerov v družbi, postavil med markizo in Vendenssom.

Mlado dekle ima v resnici preveč praznih upov, premalo je iz-

kušena, in spol ima z njeno ljubeznijo preveč opravka, da bi takšna ljubezen mogla očarati mladega moškega. Ženska pa med tem že prav dobro ve za vso veličino žrtve, ki jo mora storiti. Tam, kjer deklico privablja radovednost in zapeljivost, ki v njej ni ljubezni, se ženska pokorava že docela določenemu občutku. Prva popušča, druga izbira. Ali ni že sam ta izbor izredno laskanje? Kadar se daje izkušena ženska, ki si je s svojo vednostjo skoraj vedno drago odkupila, s svojo nesrečo vred, se zdi, da daje več od sebe, med tem ko mlado dekle, nevedno in lahkoverno, ničesar ne ve in ne more nič primerjati in nič presoditi; ona ljubezen sprejema in šele za tem spoznava. Ena nas poučuje in nam svetuje v letih, ko se radi prepuščamo vodstvu, ko je pokoravanje v zadovoljstvo, druga pa hoče vse spoznati in je otročja, kjer je prva nežna. Prva predstavlja za nas eno samo zmago, druga nas sili do nenehnega boja. Prva pozna le solze in užitke, druga pa slasti in obžalovanje. Če hoče mlado dekle popolnoma zavladati, mora biti zelo pokvarjeno, in moški jo takrat z gnusom zapuščajo, medtem ko ima ženska tisoč sredstev na razpolago, da z njimi ohra-ni hkrati svojo moč in dostojanstvo. Ena je preveč suženjska in nudi moškemu otoplo varnost miru, druga pa preveč izgublja in zato sega po tisoč preobrazbah ljubezni. Ena se onečašča sama, druga pa moškemu na voljo uniči družino. Mlado dekle pozna le en način zapeljivanja in misli, da je storilo vse, ko je odložilo svojo obleko. Ženska pa jih pozna nešteto in se skriva pod tisoč pajčolan; skratka, ženska se dobrika vsem našim nečimernostim, medtem ko začetnica zadovoljuje le eno samo. Vrh vsega tridesetletna ženska draži moškega s svojim obotavljajanjem, z ganotjem, z bojaznijo, zmedo in viharji, ki jih pri mladem dekletu nikoli ne sreča. Kadar ženska doseže ta leta, si želi od moškega, da ji vrne ugled, ki mu ga je bila žrtvovala; živi samo zanj, briga se za njegovo prihodnost, želi mu lepo življenje in ga naravnava v slavo; uboga ga, prosi in mu zapoveduje, ponižuje se in se vzdiguje nadenj in ga zna tolažiti v tisoč prilikah, kjer mlado dekle zna le stokati. Nazadnje pa zna tridesetletna ženska, brez oz-



Pred 80 leti se je 23. januarja v Vinici rodil Oton Zupancič: kot v nekako počastitev tega jubileja, ki ga pesnik ni doživel, je pred kratkim izšla v Državni založbi Slovenije druga knjiga njegovga Zbranega dela, ki obsega Samogovore, Jerala, zbirko Mlada pota ter še neobjavljene pesmi, nastale med leti 1904 in 1915. Iz omenjene knjige je tudi pesem, ki jo objavljamo.

OTON ZUPANČIČ:

## SEBI

KLIČEŠ, DREVO, MLADOLETJA?  
CVETJA, PETJA Z DRHTEČIMI  
PRSTI, V MRAZOVE PROSEČIMI  
KLIČEŠ DREVO?

HOČEŠ, SRCE, RAZODETJA,  
HOČEŠ RAZVNETJA PONOSNEGA?  
DVOMA DOVOLJ NEIZPROSNEGA  
TI JE, SRCE?

STOJ, KO DREVO BREZ ZAVETJA!  
VIŠJI SI, BOLJ TE PRETRESA VIHAR,  
VIŠJI SI, BLIŽJI NEBEŠKI TI ŽAR,  
DALJ GRE OKO...

med silo in slabostjo. Tridesetletna ženska ima v sebi zadovoljstvo za vse, medtem ko mlado dekle nikogar ne zadovolji ali pa ni mlado dekle.

Te misli se razvijajo v srcu mladega človeka in se združujejo v njem v najmočnejšo strast, kajti v njej se zedinijo umetelni občutki, kakor jih prebujajo družbene navade in resnični občutki narave.

Najvažnejši in najodločilnejši korak v ženskem življenju je tisti, ki ga imajo ženske za najmanj pomembnega. Ko se enkrat poroči, ne pripada več sama sebi, tedaj je kraljica in sužnja domačega ognjišča. Svetost žensk je nezdružljiva z dolžnostmi in svoboščinami družbe. Kdor ženske osvobaja, jih kvari. Ali se ne pravi, da se izročimo tuju, kadar mu damo pravico, da vstopi v svetišče domačnosti? In ali ni greh ali vsaj začetek greha, če ga v njem privlači prav ženska? To teorijo je treba sprejeti v vsem njenem strogem obsegu, ali pa dati svobodo ljubezenskim strastem. Doslej se je družba v Franciji znala držati srednje poti, norčevala se je iz nesreč. Zdi se, da

dopušča tatvino, kakor so Spartanci kaznovali le nespretnost. Morda pa je tak sistem vendarle moder. Splošen prezir predstavlja najstrašnejšo kazen, kadar prizadene ljubečo žensko. Ženske se trudijo in se morajo truditi, da jim izkazuemo čast, kajti brez spoštovanja ni njihovega življenja, zato je spoštovanje prvo, kar zahtevajo za ljubezen. Tudi najbolj pokvarjena med njimi zahteva predvsem odve-žo za preteklost, ko prodaja svojo prihodnost, svojega ljubimca skuša prepričati, da mu za zame-no za neudržljive slasti žrtvuje čast, ki ji jo bo svet vnaprej odklonil. Sleherni ženski, ki prvi sprejme mladega moškega in ostane sama z njim, pride v glavo ena ali druga teh misli, posebno kadar je moški lepe postave in duhovit kot Charles de Vandenesse. Prav tako je malo mladih moških, ki ne bi zidali svojih skrivnih želja na sožitje s tako zalo, duhovito in nesrečno žensko, kakor je to bila gospa d' Aiglemont.

Zato se je markiza vznemirila, ko je zaslišala, da ji naznanjajo gospoda da Vandenesse; pa tudi njega je obšla sramežljivost, kljub gotovosti, ki je pri diplomatih skoraj sestavni del obleke. Vendar je markiza kmalu zadobila prikupen obraz, ki se z njim ženske varujejo pred razlagami nečimurnosti. Taka prisrčnost izključuje sleherni zahrbtno misel in je močna opora skrivnim željam, ker jih blaži z oblikami vljudnosti. V tem dvoum-nem položaju se ženske tedaj zadržujejo po svoji volji, kakor na križišču, ki vodi enako ali do spoštovanja ali do ravnodušnosti, do čudenja ali do strasti.

Le pri tridesetih letih more ženska obvladati prednosti takega položaja. Sele takrat se zna sme-djati, šaliti se, raznežiti se, ne da bi se s tem izpostavila nevarnosti. Sele takrat je tako preudarna, da zna ubrati vse čutne strune pri moškem in prislunni glasovom, ki jih izvabi iz njih. Njeno molčan-je je prav tako nevarno kakor njeno govorjenje. Nikoli ne moremo uganiti, ali je pri teh letih odkritosrčna ali lažniva, če se norčuje ali je poštena v svojih izpove-dih. Najprej nam da pravico, da se bojujemo z njo, potem pa to boje-vanje iznenada prekine z besedo, pogledom ali kretnjo, ki jih zna mojstriti; tedaj nas zapusti in ven-dar ostane gospodarica naše skriv-nosti, more nas z eno samo šalo uničiti, more se pa, zavarovana s svojo slabostjo in našo močjo, še naprej pečati z nami.

Čeprav se je markiza pri tem prvem obisku podala na to nepri-stransko področje, je vendar obva-rovala visoko dostojanstvo ženske. Njeno skrivno gorje je vedno plavo-lad nad njenim narejenim vese-ljem, kakor lahek oblak, ki sonca ne zakrije popolnoma. Vandenesse je odšel z občutkom, da je v pogovoru z njo doživel nezane slas-ti; vendar je ostal prepričan, da je markiza ena izmed tistih žensk, ki bi njeno osvoboditev plačal tako drago, da bi si jo komaj upal lju-bit.



H. Toulouse Lautrec: Igralka

žala neizbrisno žensko slabost; toda čeprav je bilo roko razodevala s posebnim zadovoljstvom, bi tudi najbolj hudobna tekma težko rekla, da so njene kretnje narejene; zdele so se docela neho-tene ali pa so se zdele, da izvirajo iz otroških navad. In še ta ostanek spogledljivosti je odtehtala prisr-čna brezskrbnost.

To množino potez, to celoto nadrobnosti, ki delajo žensko zalo ali grdo, privlačno ali neprijetno, je mogoče le nakazati, posebno ka-dar duša spaja vse te delčke, ka-kor pri gospe d' Aiglemont, in jih povezuje v očarljivo enoto. Njeno vedenje je bilo v popolnem skladu z značajem njenega obraza in oblačenja. Samo pri določenih le-tih znajo izbrane ženske, dati svo-jemu vedenju pravi izraz. Ali je žalost tista ali sreča, ki tridesetlet-ni ženski, kadar je srečna ali ne-srečna, podeljuje skrivnostno zgo-vornega obvladovanja? To bo za vedno ostala živa uganka, ki si jo bo slehernik razlagal v smislu svo-jih želja, upanja in svojega nazora.

Način, kako se je markiza opi-rala z lahtimi ob naslanjačeve osonce in kako je stiskala prste obeh dlani ter delala vitez, da se z njimi igra, kako je upognila til-nik in razrahljala svoje utrujeno in vendar prožno telo, da se je než-no zlomljeno prepustilo sedežu; način, kako je nemarno položila nogi, kako brezbrizno se je urav-nala in kako lenivo se je gibala, vse to je razodevalo žensko, ki je življenje ne privlači, ker ni pozna-la ljubezenskih slasti, temveč sanj-ala o njih in jo zdaj pritiska k zemlji breme spominov, žensko, ki je že zdavnaj prenehala verovati v prihodnost ali v samo sebe, žen-sko, ki je nič več ne prevzema, ker ima praznino za mišnost.

Charles de Vandenesse je obču-doval to pre epo podoba, bila mu je, izdelek spretnega snovanja, kakor ga zmorejo povprečne žen-ske. Poznal je d' Aiglemonta. Pri prvem pogledu na gospo, ki je še ni bil videl, je mladi diplomat ugotovilo nesorazmerje ali, če se poslužimo pravega izraza, popol-no nezdružljivost med tema dve-

Več ali manj duhovite stavke, ki sta jih Charles in markiza izmenjala, je mogoče zmanjšati na ti dve preprosti rečenici vseh da-nšnjih in prihodnjih pogovorov,

Branko Hofman

# TVOJ SIN ŽIVI

(Svetel dan. Vogal ulice. Zmagoslavje množice se pretaka kot neusahljiva reka.)

STARKA (ustavlja borca »Armade složnih«): Sinko, razveseli srce starke z radostnim sporočilom, da moj sin živi.

BOREC: Starke, tvoj sin živi.

STARKA (teče za njim in se ga oklepa): Sinko, blagoslovljena nedra, ki so te rodila za radostno vest. Povej mi, kje je moj sin?

BOREC (smeje): Kako bi naj vedel, kje je tvoj sin, ko ga ne poznam? A če je bil v naših vrstah, potem ne imej strahu zanj.

STARKA: Nisem rodila izdajalca.

BOREC (jo nežno poljubi): Potrpi, morda boš srečala koga, ki pozna tvojega sina.

(Starke se vrača in venomer ustavlja mimoidoče. Slepac z dečkom prihaja po ulici. Zdrave oči mu žare in oba sta objeta.)

SLEPEC (poje): Žar zmagoslavja, v srca zavej, zemljo svobodno sonce ogreji!

Včeraj še slepe oči, zrla so v črno temo, danes jih radost poji, danes o soncu pojo...

BOREC (ga prijateljsko dregne): Slepac, spet si na ulici!

SLEPEC: Bodeč je tvoj jezik kot kaktus ob poti, a nisem ga čutil, ko se mi je zapel med noge.

BOREC: Pretrdo kožo imaš. Ni moja krivda.

SLEPEC: Umakni se mi, da ne bo greha.

BOREC (gre s smehom svojo pot).

STARKA (ustavi Slepca): Radost je v tvojih očeh, zato ne pusti starke, da jo gloje obup.

SLEPEC: Noč je za nami in luč dneva nam sije, zato naj ne bo obupa v tvojem srcu.

STARKA: Pregelna ga bo dobrodejna vest, da moj sin živi.

SLEPEC: Kako je ime tvojemu sinu, ki ti se je v srce žalost in skrb?

STARKA: Mario, šesti, najmlajši sin, ki se je rešil pred nasiljem. Ne sprašujem za drugih pet, ker že dolgo rahljam zemljo, ki jih pokriva, in moje oči ne zmorejo več solz zanje.

SLEPEC: Misliš najmlajšega sina mizarja iz predmestja?

STARKA: Vedela sem, da poznajo ljudje sina, ki je radost in ponos svoji materi.

Prešernova družba je uvedla novo knjižno zbirko »Ljudska knjiga«. Letos je v tej zbirki napovedanih sedem knjig, prvi dve sta pravkar izšli. Iz ene teh dveh, Balzacovega romana »Žena tridesetih let«, smo odbrali pričujoči odlomek.

ra na prednost svojega družbenega položaja, biti tudi mlado dekle, igrati more vse vloge, biti sramežljiva in se olepšati celo v nesreči. Med obema zija nelzerna razlika med predvidenim in neslutim,



Mariborska založba »Obzorja« je pravkar poslala na knjižni trg dramo Branko Hofmana »Svetloba velike samote«. Delo je pred dvema letoma uprizorila drama SNG v Mariboru. Odlomek, ki ga objavljamo iz nove knjižne izdaje, sledi zmagovitemu napadu upornikov na zadnje postojanko reakcionarnega samoderstva v nedoločeni deželi. Kaplja grenkobe v razburkani radosti osvobojenih množic.

SLEPEC: Tvoj sin živi. Videl sem ga, neugnanca, pred dobro uro na sosednjem trgu. Tam povprašaj zanj, če te med tem že ne išče doma!

STARKA: Blagoslovljena usta, ki so mi pregnala iz srca sence strahu, kot prežene pomladni veter mrzlo meglo. (Teče s poslednjimi močmi med množico naprej). Slepac z dečkom se preriva v isto smer. Štirje pogrebel prinesejo padlega borca, za njimi caplja razcapano dete. Na vogalu odložijo nosilnico in počivajo.)

PRVI: Počljimo! Nikamor se nam ne mudi.

DRUGI: Se prežgodaj bo legla zemlja nanj.

TRETI: Ljubil jo je. Ko smo ga pobrali, jo je tiščal v pesteh in nisem jih mogel razkleniti. Zato mu ne bo težka, ko ga bomo pokrili z njo.

PRVI: Živ jo je tiščal v rokah, mrtvemu ne bo imela prejšnje cene.

DRUGI (otroku, ki čepi ob nosilnici): Pojdi svojo pot in ne prisluškuj pogovoru odraslih! (Otrok se ne gane).

TRETI: Ne odganjaj ga! Bil je edini, ki je skrbel zanj. Zdaj je sam in pravico ima, da spremlja očeta na zadnji poti.

PRVI: Pojdimo! Žalost je velika, kadar ne jočejo več otroci.

# KDAJ BO SONCE in kdaj dež?

Vremenslovje je sora merno mlada znanost  
— Na vreme vpliva konca čimteljev

- Vzponedno z razvojem letalstva je v minulih nekaj desetletjih
- naglo napredovala tudi meteorologija, znanost o vremenu. Cela
- vrsta središč zbira množico meteoroloških podatkov vse od zela
- meljske površine do višine trideset kilometrov. Na podlagi teh
- podatkov rišejo vremenske zemljevide, napovedujejo vreme in
- vsestransko proučujejo ozračje. Pri tem delu je zaposlenih ne-
- šteto vremenslovcev, tehnikov in opazovalcev, ki v skupnem
- delu posredujejo čim daljše in čim točneje vremenske napovedi.

Velike meteorološke službe si prizadevajo, da bi kar najbolj napovedovale vreme, navzlic njihovim naporom pa uspehi niso

zavidanja vredni, saj se pogosto zgodi, da se ne uresničujejo niti dnevne, kaj šele mesečne in letne vremenske napovedi.

Dež in sneg nastaneta, kot je znano, takrat, kadar se zrak dviga in se ohladi, ob tem pa se zgoščajo vodni hlapi. Vremenslovci govorijo o tako imenovanih frontah, se pravi o mejah med toplimi in hladnimi zračnimi plastmi. Če hočemo napovedovati padavine, moramo dobro poznati orografske ovire, se pravi planine, ki zadržujejo zračne tokove, vse podatke pa je treba dobro proučiti. Vedeti moramo, kako vplivajo orografske ovire na zračne tokove v posamez-

nih krajih in v posameznih letnih časih.

Tako na primer povzročajo vdor severnega in severozahodnega hladnega zraka junija drugačno vreme kot julija ali avgusta. Če poleti prodre hladni zrak v topli panonski bazen, se kaj kmalu ogreje, in sicer zlasti dopoldne. Od segretosti površine, od debeline in temperature tega zraka je močno odvisen nadaljnji razvoj vremena. Če niso znani vsi čimtelji, ni mogoča vremenska napoved.

V hladni polovici leta prodira v naše kraje pogosto izredno mrzel arktični zrak. Ko prodre do nas, se spet naglo ogreje, posledica pa so značilne: hitrosti tokov se zmanjšuje, pride pa tudi do ustreznih sprememb zračnega pritiska v velikih višinah. Pri tem je odločilna razlika v temperaturi med so-razmerno toplimi tlemi in hladnimi zračnimi gnotami. Po vdoru hladnega zraka naglo narašča zračni pritisk. Nad Alpami nastane anticiklon, ki se potem preseli dalje proti vzhodu in na Balkan-

ski polotok. V zvezi s premikom anticiklona prenehajo padavine najprej na zahodu, nato pa še na vzhodu naše dežele.

Vse to je le ena stran vremenske problematike. V ozračju je namreč vse povezano med seboj, vreme pri nas je odvisno od vremenskih dogodkov v ozračju drugod po svetu. Zračne tokove in valove proučujejo številni raziskovalci. Če upoštevamo, koliko čimteljev vpliva na vreme, koliko osnovnih meteoroloških pojavov sploh še ne poznamo in kako kratko je obdobje, kar se ljudje znanstveno ukvarjajo z vremenom, se ni treba prav nič čuditi, če smo precej nezaupljivi do kratkoročnih, predvsem pa do dolgoročnih vremenskih napovedi.

## Filmsko platno bodočnosti

Spričo najrazličnejših filmskih sistemov in tehnik nastane vprašanje, kdaj se bo nehalo širiti sedanje filmsko platno. Walt Disney pravi, da se bo platno širilo vse dotlej, dokler se ne bodo strnili stranski robovi, se pravi, dokler ne bo platno sestavljalo kroga, ki bo zavzemal vso dvorano. V taki kinematografski dvorani bodo gledalci sedeli na vrtljivih stoli in gledali, kar jih bo volja. To zamisel o kinematografskem platnu bodočnosti je Disney že uresničil v znani »Disneyevi deželi« v Kaliforniji. Filme za novi sistem, imenovan cirkarama, snemajo z enajst kamerami, potem pa je seveda potrebnih prav toliko projekcijskih aparatov.

## Živčnost in pijača

Nova teorija: ljudje pijejo zaradi živčne prenapetosti

- Statistiki so spet načeli že znano dejstvo, da je v minulih nekaj desetletjih močno naraščala potrošnja alkoholnih pijač, zlasti med mestnim prebivalstvom. Alkoholizem je po mnenju nekaterih sociologov priložnost za prvo vrsto socialnih skrbi in problemov našega časa.

Spričo tega nastane vprašanje, zakaj ljudje pijejo občutno bolj kot na primer v prejšnjem stoletju. Odgovor na vprašanje je velikega pomena, ker je posledice mogoče ublažiti, ziroma odstraniti šele potem, ko so znani vzroki.

Neka britanska znanstvena revija je pred kratkim objavila novo teorijo o vzrokih za večjo potrošnja alkoholnih pijač. Po ugotovitvah te revije je iskati poglavitni vzrok tega v živčni napetosti, ki je značilna za moderno mestno življenje. Predsednik društva, ki izdaja medicinsko revijo dr. Van Pelt je prepričan, da bodo metode zdravljenja po

novi metodi pripomogle k uspešnejšemu zatiranju alkoholizma v sodobnem svetu.

Vse do nedavnega je veljal alkoholizem — piše dr. Pelt — za neke vrste »skrivnostno zlo«, naj-novejše raziskave pa kažejo, da je ta pojav le posledica živčne napetosti in neugodnega počutja sodobnih mestnih ljudi. Po Peltovem mnenju bi se tudi pri alkoholikih najbolje obnesle metode, po katerih zdravijo živčne bolnike. Ko bi po skrbni preskavi ugotovili vzroke živčne napetosti, bi uveljavili metodo, ki se je že obnesla pri ustreznih živčnih bolnikih.

Van Pelt navaja primer nekega svojega pacienta, ki se je vdal pijači, ker je imel do svojih delovnih tovarišev občutek manjvrednosti. Vzroke so pri tem človeku kmalu ugotovili, potem pa ni bilo težav pri izbiri ustreznega načina zdravljenja. Čez določen čas so človeka rešili zanesljivega propada, njegova družina pa je bila izven nevarnosti. Pelt

pravi, da njegov pacient ni postal kak zagrizen abstinent, ker to ni niti bil namen zdravljenja, vendar ga zdaj zvrne le kozareček vina ali dva, kot duševno zdrav človek pa ve, kdaj ga ima dovolj pod kapo.



Skoraj sleherni teren zmore tale vozilo, ki ima letalski motor s 65 KM. Konstruktor pravi, da vozilo tak avto celo na ledu s hitrostjo 160 km na uro, na kopnem ali po vodi pa le neznatno počasneje. Posebnost na tem vozilu je letalski vijak; po potrebi lastnik montira sanke, za plovbo po vodi pa čolnice.

## Drobne ZANIMIVOSTI

### NOVOROJENČKI V AVSTRIJI

V prvih desetih mesecih lanskega leta je močno naraščala umrljivost novorojenčkov v Avstriji. V istem obdobju je umrlo tudi 5000 otrok, ki so se rodili v letu 1956 in še niso bili stari leto dni. Zdravniški iskušajo vzroke v napačni prehrani in slabi negi, ker mlade matere še ne vedo, kako je treba ravnati z dojenčki. V evropskem merilu je Avstrija glede umrljivosti dojenčkov na prvem mestu, kar ni prav nič zavidanja vredno. Na Švedskem umre med 1000 novorojenčkov v prvem letu življenja 18 otrok, na Holandskem 21, v Angliji, na Danskem v Švici, na Norveškem in v Švici manj kot 30, v Avstriji pa 50. Le v Italiji in na Portugalskem je umrljivost večja.

### CENA AVTOGRAMOV

Na dražbi rokoptisov in podpirov političnih osebnosti so v Hamburgu prodali Bismarkovo pismo za 70, Adenauerjevo pa za 100 mark.

### ČETRT MILIJONA NEUSPEHOV PRI IZPITU

Tudi v Italiji je število prometnih nesreč čedalje večje, zato so prometne oblasti uvedle stroge šoferške izpite. Med 400.000 ljudmi, ki so obiskovali šoferške tečaje, jih je pri prvem izpitu padlo 140.000, pri drugem pa 160.000. Hkrati so prometne oblasti odzvale vozniška dovoljenja 7000 šoferjem.

### NOV VAL GRIPE

Britanska medicinska revija »Lancet« je napovedala še za letošnje zimo nov val azijske gripe, ki bo nastopila v nekoliko hujši obliki kot prejšnja.

### HELIKOPTERSKI REKORD

Po poročilih ameriškega letalstva so ameriški piloti postavili nov rekord s helikopterjem, ki se je povzpelo v višino 9983 m. Dosedanji rekord so imeli z 8214 m Francozi, ki so ga postavili junija leta 1956.

### DVOJNA NESREČA

V Halifaxu na Novem Škotskem je ženska padla na ledenem pločniku in si zlomila levo roko. Pripeljal je rešilni avto, ki je na poti v bolnišnico trčil ob tovornjak. Ženska si je ob trčenju zlomila še desnico...

### RACIONALIZACIJA

Viceprezident ZDA Richard M. Nixon bo v bodoče zaradi varčevanja s časom podpisoval vse akte in pisma brez tistega M.



»Kaj boste s petimi milijoni lir?« je vprašal italijanski televizijski napovedovalec Mike Bongiorno. milansko igralko Pino Renzi, ki je pravilno odgovorila na vrsto vprašanj o sedanosti in preteklosti Milana. Povedala je, da bo skušala oskrbeti z invalidskimi vozički vse otroke, ki so ohromeli zaradi otroške paralize. V kratkem se je njeno stanovanje spremenilo v pravači urad, del prošenj, ki so jih prizadeti začeli naslavljanjati na igralko, so morali prevzeti in urediti njeni svoji. Igralka upa, da bo čez nekaj mesecev lahko podarila invalidski voziček slehernemu italijanskemu hromemu otroku.

## POKOPALIŠČE SLONOV NA KILIMANDŽARU

V začetku letošnjega leta se je šala ugotoviti, ali so na Kilimandžaru v višini 5300 m zares velike votline in jame, pri katerih so baje že številni alpinisti našli ka. Odprava bo proučevala zlasti izmečke slonov. Člani plemena snežne plasti in ledene gnote na vrhu ognjeniškega masiva. Pregledala bo tudi ognjeniško žrelo Kilimandžara in temperature (duh) in nikomur ne dovoli, da motnje v tej zvezi. Hkrati bo sku-

FRANK HARPER

## Newyorške NOCI

22 DETEKTIVSKI ROMAN

V postelji je ležalo dekle z voščnim obrazom. Nameščenka se je nagnila nadno:

»Tu je gospod od kriminalistične policije. Pravi, da vas bo odpeljal s seboj.«

»Pustite me pri miru... Spati hočem.«

»Jane!« sem tiho spregovoril. Kim je nepremično ležala v postelji. Tako se je spremenila, da sem jo s težavo prepoznal. Njeni lasje so izgubili tisti sijaj, lica so ji upadla, njene oči, tiste lepe oči pa so stekleno strmele vame.

»Pustite me, naj umrem,« ji je prišlo čez drgetajoče ustnice.

»Na samem bom govoril z njo,« sem rekel nameščenki, potem pa sem prijel Kim za rame in jo dvignil.

»Kim, jaz sem, Ennie,« sem šepetal, njeno telo pa so stresali krči.

»Kaj bi rad od mene?«

»Vse je pripravljeno...« Tih sem spregovoril te besede, ona pa me je odrlila s tolikšno močjo, da sem bil res presenečen.

»Pojdi! Ne maram...« Tako je vpila, da sem ji moral z dlanjo zamašiti usta.

»Daj no, ne vpij tako!«

»Pojdi! Pojdi!« je ponavljala.

»Kje so tvoje reči?«

Omara zraven postelje ni bila zaklenjena. Odprl sem jo in vzel v roke kovček, tisti kovček, ki ga je nedavno imela v rokah neznana plesalka, ko se je pripeljala iz New Orleansa v New York.

Streslo me je ob misli, kaj bi lahko našla v tem kovčku katera izmed sester jetniške bolnišnice, če bi natančneje pogledala. Razen starega krila je bil v njem tudi majhen kovček Federja Rotha, nabito poln dolarskih bankovcev.

Stopil sem h Kim, ji ovil ruto okoli glave in ji pomagal obleči plašč. Pod roko sem jo držal, dokler nisva prispela do broda. Močno se je na-

slanjala na mojo roko tudi še med vožnjo. Bolest se ji je zrcalila v očeh, ko se je ozrla čez vodo proti razsvetljenim oknom na Vzhodni Aveniji.

»Tam sem tudi jaz nekoč stanovala.«

Ko sem sedel v svoj avto, sem svobodneje zadihal. Prižgal sem motor, žarometi so se zasvetili, pritisnil sem na plin. Avto je švignil po dolgi avtostradi ob East Riverju, ki je bila prazna in gladka kot zrcalo.

Imel sem občutek, da sva oba na varnem, dokler nisem opazil, kako je Kim vzela iz notranjega žepa svojega plašča cigaretno škatlo brez zunanje oznake. Takoj sem vedel, da so te cigarete prepejene z mamilom. Je prižgano cigareto sem ji naglo potegnil iz rok. »Ne!« sem vzklilnil.

»Znorela bom, če mi jo ne daš...«

»Odvaditi se boš morala,« sem ji skušal dopovedati, njeni prsti pa so počasi zdrslili čez moje ustnice do vratu in na prsi...

»Še zadnjo,« je zašepetala in se stisnila k meni.

Prevzelo me je sočutje: »Ali obljujbiš?« Najprej so njeni prsti stisnili mojo ramo, nato pa je spregovorila: »Obljubljam.«

Prižgala je žgalico, cigareta je spet zagorela. Kim je globoko potegnila dim vase, nato pa ga počasi spustila skozi nosnice. Takoj zatem

sem imel priliko opazovati prečudni učinek mamila, o čemer sem poprej le čital. Njeno telo se je zravnalo, mrzlična življenjska moč ji je vzburkala krvni obtok. Oči so se ji spet lesketale, blestele so kot kristal, zraven širokih zenic pa sem opazil vijoličast odsev.

Zmagoslavno se je našmehnila: »Kam me pelješ, Ennie?«

Srhl me je spreletel, ko sem opazil učinek mamila. »V Lobster Bay. Tam bova ostala, dokler ne mine nevarnost...«

»Ali je to ob morju?«

»Da, ob morju. Vseč ti bo.«

»Kdaj pa bo nevarnost mimo?«

»Brž ko bo zaključena Rothova zadeva in bodo prišli morilca,« sem ji povedal.

Med razgovorom je Kim požljivo vlekla cigaretni dim in me tako gledala, da se nisem mogel iznebiti občutka, kakor da ve, kdo je ubijalec. Spet se mi je zdela, da ve, da sem bil tisto noč v Rothovem stanovanju in da je iz njenega grla prišel tisti krik, ki mi je nagnal smrtni strah v kosti.

Peljala sva se skozi predor proti Brooklynu.

»Ali kaj sumiš, kdo bi mogel biti morilec?« me je vprašala.

»Da,« sem ji kratko odgovoril.

»Koda?« je vprašala potem, ko je potegnila dim.



Šest tisoč metrov visoki vrh Alpayayo v Peruju velja za najlepšo goro na svetu. Nedavno so se vzpeli na njen vrh štirje nemški alpinisti. Prvi naših posnetkov kaže naskok na zadnjo strmino, na drugem pa je prvi plezalec že tik pod vrhom. Alpinisti, ki so se delno udeležili že nemške odprave v himalajске gore, pravijo, da jim je v tem andskem pogorju začelo primanjkovati kisika že v višini 5000 m in je bil vzpon zaradi tega še težavnejši kot na katerega izmed himalajskih gorskih velikanov.